

gazeta

● ORGAN SAPTAMINAL AL UNIUNII SCRITORILOR DIN REPUBLICA SOCIALISTA ROMANIA ●

literară

Anul XIV Nr. 29 (766) ● Joi 20 Iulie 1967

8 pagini: 1 leu

CUVINTE DE RĂMAS BUN

POMPILIU MACOVEI:

Cind își tipărea cu patru decenii în urmă „Cuvinte potrivite”, Arghezi lăsa urmașilor „un nume adunat pe o carte”.

În trecerea timpului ne obișnuim cu prezența continuă și mereu nouă a numelui scriitorului, cu ecouri profunde și multiple în întreaga cultură a poporului român. De la Cartea cu Jucării, închinată anilor dinaintea abecedarului și până la poemele cu vaste și profunde implicații filozofice, Arghezi a vorbit tuturor vîrștelor, tuturor categoriilor de cititori, a fost așteptat, căutat, înțeles, admirat și iubit. Astăzi, după ultima sa carte, numită cu alt de tragic sens, „Noaptea”, cuvîntul său măiestru s-a curmat, cultura română primindu-și în veșnicie ei, poetul.

Expresie a dragostei pentru țară și oamenii ei, opera argheziiană a devenit un bun al vieții spirituale, al ființei noastre

(Continuare în pagina 7)

MIRON NICOLESCU:

Vreau să exprim durerea noastră adîncă, a tuturor, față de pierderea celui mai mare poet român al zilelor noastre. Neîntrecutul meșter al „Cuvintelor potrivite” ne însușise ideea nemuririi sale fizice, prin mesajul cuvîntului său, pe care l-a transmis cititorilor pînă în ultima săptămînă, cu acea îndrăgire pe care el însuși o caracterizează, în prefața la primul volum al scrierilor sale, ca „notărită să nu cedeze, de acord cu impulsurile nestăpînite, nici la bătaia de clopot a ceasului din urmă”.

Din fidelitatea față de sine însuși, Arghezi și-a croit armură durabilă cu care a rezistat la toate intemperțiile vremii și a putut să cioplească, timp de peste șapte decenii, din minunatul material al limbii strămoșilor lui și ai noștri, acele minunate

(Continuare în pagina 7)

elegie

Și cerbul tînd în setea sa
călcă pe aer cu patru coarne,
n-atingea piatra, ah, și avea
patru picioare, crime de carne,
limpede carne, pe cînd zbură,
mergea pe coarne, apă să bea,
pe de departe au pocnit arme,
și piatra lumii reci să-i răstoarne,
și cerbul tînd cum se răcea
tot mai departe de-o prînsă stea
și doar izvorul mai rămînea.

Atunci un strigăt avu izvorul:
cerbul se stinge, dar să rămîni,
măcar pricina, deci vinătorul
să își prate fața mai bună.

Și vinătorul se arătă
cu pușca-n spate, palid de arme,
nevinovate-n fond, pentru că
el ucisese cerbul, de faomă.
Și trăgînd cerbul mort mai aproape,
de luminisul cu multă zi
vru să mîninge și-atunci zîmbi,
dar un cutremur trecu prin ape
cînd un nor nobil cu margini albe
trecu pe-acolo și îl trîsni.

Și iarăși spuse vorbe izvorul:
— pierd vinătorul, rămîni cu norul.
Și norul nobil rămase încă
în cerul zilei lui pînă cînd
frigul de soare veni uscînd
și făcu norul ploaie adîncă
pîn-la izvorul de pe pămînt.

Zise izvorul plîngînd mereu:
— rămîni cu frigul soarelui meu.
O, însă frigul soarelui este
o întimplare rară de tot
și se aprinseseră flăcări pe creste
pe văi, și ape și îndrăcî.
— Vine pe-alcui un ulcior singur
care se umple și pleacă singur,
mai apucă să șoptească izvorului...
Și se-arătă, viu și straniu ulciorul.

Nu avea toarte, deci era liber,
ci avea frunte, deci era viu,
om îndrăcînic, ulciorul liber
părea că vine dinspre pustiu.

Dar vorbea limba unui pămînt
și ducea apă doar într-un loc,
venea ulciorul de lut de fac,
și dintr-odată veni cărunt.

Venea ulciorul singur la apă,
nu ca acela care se-adapă,
ci ca acela care adapă.
Ducea departe dulcea povară
într-o memorie și într-o țară,
în care doine de dor se spun.
Și dintr-odată veni brusc se aprinse,
se făcu voce iarăși izvorul,
văzîndu-i stîncile-aceluia ninse:
— măcar ulciorul, măcar ulciorul!
Și-n acel strigăt bociră apele
pe inspiratul și pe aproapele,
trecură vînturi ude și arse,
pe cînd ulciorul straniu se sporse.
Și îi rămase dulcea povară,
într-o memorie și într-o țară.

Adrian PĂUNESCU

ZAHARIA STANCU:

Ne-am adunat aici să-i aducem un ultim omagiu aceluia care a fost marele nostru scriitor și marele nostru cetățean Tudor Arghezi. Așa cum se știe, Tudor Arghezi a trăit peste optzeci și șapte de ani. Din cei optzeci și șapte de ani ai săi, mai bine de șaptezeci — și acesta mi se pare a fi faptul cel mai uluitor din viața sa — Tudor Arghezi l-a petrecut la masa de lucru frămîntîndu-și gîndurile, sîcîindu-și și potrivindu-și cuvintele în nepieritoare pagini de versuri și de proză. Fără îndoială că vasta operă argheziiană, însumînd mai mult de șasezeci de volume, se datorează înzestrărilor excepționale cu care scriitorul a venit pe lume, însă aceste mari înzestrări nu ar fi dat rodul bogat pe care l-au dat dacă Tudor Arghezi nu ar fi cunoscut adînc viața, nu ar fi avut strînsse legături cu poporul, cu tradițiile poporului român, cu istoria sa, cu graiul său și nu ar fi stat neconștient aplecat asupra paginilor, străduindu-se cu o rară îndrăgire să le dea, printr-o muncă aspră, trînicie și strălucire. Exemplul acesta al folosirii unui mare volum de cunoștințe și de muncă pentru realizarea artistică a fiecărei strofe sau a fiecărei pagini de proză, Tudor Arghezi l-a moștenit de la mari înalțiși ca Eminescu, Creangă, Caragiale, nume pentru noi toți sfinți și lingă care numele său nu pâlăste.

Debutînd la 16 ani, Tudor Arghezi a scris pînă acum două săptămîni. Opera vastă pe care o lasă în urmă este fără asemă-

(Continuare în pagina 7)

AL. PHILIPPIDE:

A plecat dintre noi un om pe care ne obișnuim să-l considerăm drept un simbol al perenității poeziei. Ne îndemna la această vigoasă și extrem de clara sa longevitate, precum și puterea sa de producție literară, ce ni se părea, și chiar era într-adevăr, o forță a naturii.

Apariția lui Tudor Arghezi în literatura română, acum aproape șaptezeci de ani, la începutul acestui veac, ce se înclină și el acum către propria sa încheiere, a însemnat o revoluție în ce privește puterea de înnoire a stilului. Și în proză și în versuri Arghezi a adus dintr-odată o înnoire izbitoră. Scrierile sale nu semănă cu nimic din ce se scrisese pînă la el. Rar se poate întîlni în istoria literaturii o individualitate stilistică atît de puternică cum este aceea a lui Tudor Arghezi.

Datorită acestei puteri de înnoire, aș putea să spun: de transfigurare prin stil, Arghezi a înălțat în incommensurabil în-

(Continuare în pagina 7)

AL. ROSETTI:

Prin 1914 circula în manuscris prima culegere a poeziilor lui Tudor Arghezi, „Agate negre”. Un cititor neprevenit, cărui manuscrisul i-ar fi căzut în mină, ar fi rămas fermecat de noutatea mesajului poetic, dar și speriat de violența cuprinsă în unele strofe. Puritate, azur, perspective paradiziace, alături de sumbre prăpăstii ale infernului. Între acești doi poli opuși se mișcă inspirația înaripată a unui poet care a creat în literatura națională o nouă dimensiune. Un cîntec nou, cum n-a mai fost, crescut în chilia retrasă, dar iscat și în bălărele de alături.

Și această putere nouă, distilată prin slovele cărților bisericesti, dar și prin amara experiență a unei vieți sub zodia unor grele întrebări, se revărsa în pagini de proză care uneori biciuie și se ogîndește în ape stătute, iar altele ridică pe cititor pînă la culmile unor privești neprihănite.

(Continuare în pagina 7)

EUGEN JEBELEANU:

Nu un cuvînt de despărțire... nu cuvîntul despărțire nu trebuie rostit... Nu te poți despărți de cel care, cîntînd și eternizînd visările unei țări și pămîntul ei, cu oamenii, cu munții, cu riurile, cu holdele și pădurile ei, este. Căci Tudor Arghezi, este.

Nimic din ceea ce e spiritul său a lăsat în tiparele unei limbi, de el refînoită și înobilată, nu dispăre. Nimic din lupta lui Arghezi pentru ridicarea graiului și gîndirii poporului nostru în stîmna universală nu poate deveni numai amintire.

Căci — mare artist — Tudor Arghezi este și un mare demnitar. Un mare demnitar al spiritului nostru. Cel care, știind că „suflete-i o sobie stîcioasă, / Care trebuiește trasă, / Să-i scînteie stelele-n lăcu”, a demonstrat că arta înseamnă forță; o permanentă fără de care viața ar fi nespus de tristă.

El este cel care ne-a îndemnat, cei care îndemnat, cel care va îndemna todeauna generațiile noi ale acestui popor să

(Continuare în pagina 7)

TUDOR ARGHEZI

LITANII

MA CHEMI DIN DEPARTARE ȘI TE-ASCULT,

N-AM SĂ TE FAC, PIERDUTO, SA MA AȘTEPTI PEA MULT...

TUDOR ARGHEZI

12 Iulie 1967

Din partea Comitetului Central al Partidului Comunist Român, a Consiliului de Stat și a Consiliului de Miniștri al Republicii Socialiste România

Comitetul Central al Partidului Comunist Român, Consiliul de Stat și Consiliul de Miniștri al Republicii Socialiste România, exprimă adîncă lor durere cu prilejul încetării din viață a strălucitului reprezentant al culturii românești — Tudor Arghezi.

Clasic al literaturii noastre, marele poet și prozator și-a consacrat cu dăruire întreaga viață și activitate făuririi unei opere monumentale străbătută de o incandescentă dragoste pentru patrie și popor, de înalte idealuri ale umanității și progresului social.

COMITETUL CENTRAL
AL PARTIDULUI COMUNIST
ROMÂN

CONSILIUL DE STAT
AL REPUBLICII SOCIALISTE
ROMÂNIA

CONSILIUL DE MINISTRI
AL REPUBLICII SOCIALISTE
ROMÂNIA

Academia Republicii Socialiste România, Comitetul de Stat pentru Cultură și Artă și Uniunea Scriitorilor anunță cu profundă durere încetarea din viață, după o grea suferință, în ziua

de 14 Iulie 1967, ora 22,30 a marelui poet și prozator al țării noastre, clasic al literaturii române, academiicianul Tudor Arghezi, președintele de onoare al Uniunii Scriitorilor.

ACADEMIA
REPUBLICII SOCIALISTE
ROMÂNIA

COMITETUL DE STAT
PENTRU
CULTURA
ȘI ARTA

UNIUNEA SCRITORILOR
DIN REPUBLICA
SOCIALISTA ROMÂNIA

ULTIMUL DRUM

Dacă moartea lui Tudor Arghezi înseamnă numai dispariția lui fizică (opera fiind singura în stare de o iradiază veșnică) mai are rost atunci o ceașcă uriașă lacrimă ce a căzut din ochiul sideral al Mioriei în clipa îndurerată cînd flacăra vieții lui Tudor Arghezi s-a stins?

O, desigur, istoriile literare ale viitorului vor primi mereu cuvîntul argheziian. În toată generația lui explozie, vitorimea va recepta această profundă cîntare a omului, acest palmi cutremurați de neliniștite între-bări multiplicitate în fragede bolii de simțire ecourile, moștenirea nesemnă din Testamentul de unică vibrație lirică.

Desigur, sfîrșitul acestui veac va descoperi în Hore și în Flori de mucicași tezaurul unei stînzate nepereche. Dar este suficient gîndul permanent de sublim și de glorie cînd fîrfa poetului pleacă pentru todeauna dintr-o stare să tubească numai opera. Noi, care i-am fost contemporani, noi, care ne-am născut în veghea frunții lui, asistînd apoi vrăjiți la spectacolul fascinant al lirei lui cu corzi însemnate, trăim intens durerea acestei înestimabile pierderi a omului.

Tudor Arghezi a fost pentru această epocă a literaturii noastre mai mult decît un pic de nobilitate elevaște a spiritului, mai mult decît un înalt nucleu de inspirație veșnică proaspătă, el a fost și va rămîne un reper al gîndirii și sensibilității creatoare, un etalon al forței de cugetare, al fanteziei și genului acest națuni.

Este aceasta și explicația, fără echivoc, a durerii pe care au resimțit-o în aceste zile toate inimile celor care i-au deschis cu pioasă emoție cărțile puse „cu credință căpătîi” măști stilistice a poporului nostru, ale celor care i-au ascultat înfiorați cuvintele pline de har și înțeleaptă vrajă, ale tuturor tubitorilor de frumos.

Mii de oameni au trecut prin fața catafalcului după în hoului Ateului Român. ca mii de litere adunate într-un poem îndurerat. Florile acestei veri aplecate parcă într-o bernă a naturii înaschi, străjului somnului ultim al marelui poet. Înalta prețuire de care se bucură opera lui Tudor Arghezi s-a înfruptat în aceste zile în o-magiu înălțîndu-se al obștei noastre socialiste.

Au făcut de gardă academi-cienți, scriitori, reprezentanți ai altor uniuni de creație, profesori, cercetători din instituțiile Academiei, reprezentanți ai organizațiilor obștești, ai instituțiilor de cultură, țărani cooperatori.

G. L.

(Continuare în pagina 2 a)

„Gîndindu-mă bine, mi se pare că nici unul din poezii care trăiesc astăzi nu deține aceeași treaptă a valorii ca poezii noastre. Este foarte probabil că cel mai de seamă poet contemporan este un român, că s-a născut acum 80 de ani în părțile Gorjului, că a trăit în mijlocul poporului său, că a perfecționat limba și arta, că înjales suferințele și i-a susținut lupta”.

TUDOR VIANU

O CARTE PURURI DESCHISĂ

Am învățat cititul, am învățat la universitate și conținutul să învăț și voi învăța mereu după. „Cuvintele potrivite”. Uneori nici nu-mi mai dau seama ale cui sînt aceste „Cuvinte”? Sînt ale unui singur om, ale unei singure vieți? Sau sînt cuvintele mai multor milioane de oameni, a milior de generații care descoperă istoria și țara, plină la „Cintarea omului” și la „Îndreptățirea ramurii obscure/leșită la lumina din pădure”? I-a fost dat lui Tudor Argehi, după marea luceafăr, să logodească fericiți cuvintele în bucuria nepieritoare creații, astfel încît să ne îndreptățească să afirmăm că printre bogățiile acestui pămînt trebuie să socotim în permanență și geniul.

Am avut fetele să înu de citeva ori în presența maestrului. Privind mina care a tinut condeiul, neîntrerupt, timp de peste șapte decenii, m-am gîndit la pasărea măslătră a celui care poartă, pasăre și ea capabilă să zboare în admirabilă întregire lumii, făcînd ritmic aceleși gesturi de arză, la infinit.

Expresie vibrantă a virtuților de totdeauna ale poporului nostru, care a răzbit prin furtuna veacurilor, împlinește și setea lui de libertate și de frumos, Argehi le încarcă de semnificații unii anume timp; al nostru. Acestea sînt bunurile cele mai de preț pe care maestrul nostru, al tuturor, ne le lasă acum adunate, odată cu numele său, pe o carte imensă și sfîntă ca filia a acestui neam, carte care nu se va închide niciodată.

Marin SORESCU

UN PISC AL GENIULUI CREATOR ROMÂNESC

Eternitatea l-a schimbat pe Tudor Argehi, după vorba altui mare poet, în el însuși. Ce a fost pieritor în alcătuirea lui se înapoiază în făptura maternă a stelei pe care ne aflăm, pentru că nemuritorul, Poetul, să rămîna ceea ce este în absolut: voce orfică. Înălțat peste elemente, la propria condiție, Tudor Argehi a scum una, la propriu, cu cîntecul său. Iar cîntecul acesta se va auzi cit timp va fi pe pămînt omenire și un grai românesc.

mul ogrăzii, „jucării” minunate și tablouri înspăimîntătoare, înfățișînd grotescul sinistru al „tării de Kuty”, viguroase pagini străbătute de suflul istoriei contemporane, sfichiuitoare fabule, „frunze” cu chenare de aur, profunde, tuburătoare meditații... — dar cum am putea enumera măcar, într-o frază, o operă de amploarea și complexitatea celei argehiene? — numele poetului trecut în vecnicie rezumă o existență a cărei desfășurare se confundă

O AMINTIRE, UN OMAGIU SAU POATE MAI MULT

În 1946, din clipa în care intram pentru prima oară pe poarta Mărtisorului, poetul și soția sa mi-au aprînd că o pereche mică, domnind peste un imperiu al ciresilor, caprelor și infintului, ridicat pe o scară invizibilă între pămînt și cer. O pereche în care vorba dulce a Bucovinei se întînea cu graiul meridional, din nou făcut în preajma Mesei Tăcerii. Un Adam și Eva, o simbioză întreținută organic, care nu s-ar putea niciodată despărți — așa aveau să-mi pară și mai tîrziu Doamna Paraschiva și Tudor Argehi.

În 1956, mi-a fost din nou dat să mă apropii de ea lungi și neuitate dimineți de chilia de lucru a poetului, în care Doamna Paraschiva aducea zilnic o tavă cu dulceață și cafeaua neagră pe care-o dădea sotului „ca o prietenă, și nu o soție complică cu medicina”, îi spunea el, sărîndu-i totdeauna mina. Într-o asemenea dimineață, am fost martora unui omagiu, așternut — în absență — de Tudor Argehi la picioarele Doamnei Sale Paraschiva, așa cum nu cred să se mai fi depus vreodată în fața vreunui femeii. Într-o conversație, soția încerca să explice, cu o modestie care nu a părăsi-o niciodată, că poetul ar fi luat-o de nevastă pentru calitățile ei culinare. „Înaintea de căsătorie, mincarea nu îi tinea niciodată. După prima masă comună, cînd i-am gătit cum stiam noi s-o facem, bucovinește, așteptam la sfîrșit, cu inima ticăind, să scoată hăpușurile din buzunar. Dar ori că masa a fost bună, ori că i-a tînit în alt fel, nu știu, de atunci încolo nu a mai avut niciodată nevoie de prafuri. De asta m-a și luat...”

După ieșirea din odaie a Doamnei Paraschiva, Tudor Argehi a ținut să rectifice versiunea hotărîrii sale matrimoniale: — Veți înțelege că se îngălea, doamnă! Se înșală, cum

fac femeile! E drept, gătesc ca nimeni altul, dar nu pentru asta am luat-o. Simplifică. Mie, drept să vă spun, mi-era oroare de viața în doi. De asta am și intrat la mănăstire. Să nu mi se uite nimeni în farfurie. Nici în suflet. Și poate și de asta am și ieșit de acolo... Apoi mi-era nu mai puțin oroare de impuritățile vieții publice. De asta am intrat în redacție, să mi împuținăm necurătenia lumii... Într-o seară, cînd mă întore întovîr de la gazeta, la prietenul meu Resu, la care locuiau — îmi gîseam patul așternut cu rufărie albă, adusă de-acasă de ea, brodată de mina ei. Asta m-a mișcat cel mai mult în relațiile noastre. Era în fine un spațiu alb între mine și lume. De acest spațiu alb aveam cu nevoie: alb, curat, la trup și la suflet. Așa am luat-o și așa a rămas, cum a fost în ziua dinții. De toate acestea îmi aminteam acum un an, cînd Doamna Paraschiva părăsise aceste locuri pămîntesti înaintea poetului, și prețul, care ofiecia slujba mortilor vedea în trecerea ei printre cei drepte o proiecție a poeziei: „D-a v-ai ascuns”, o noastă dovadă de dragoste, o gest de grabă al gospodinei care voia să ajungă înaintea sotului pe plaiurile vesnice, pentru a rîndui gospodăria fără început și sfîrșit în care aveau să viețuiască de atunci încolo. Și de aceste cuvinte îmi aduc aminte și acum, cînd sui din nou pe dîmbul Mărtisorului, unde, în același pămînt familial, vor odihni în vecii vecilor cei doi soți, și decapșur lor frunzele vor șopli ca în vremea cînd ei trăiau în acest mic Athos autohton, unde iubitorii de poezie vor căuta de acum înainte, nostalgici, umbra uriașului Faur al Cuvintelor potrivite și al altor Psalmi de revoltă și de împăcare.

Veronica PORUMBACU

Străbunii dăci aveau obiceiul de-a trimite din cînd în cînd la Zamolce soli cărora le încredințau în prealabil doleanțele lor. De i-am dăruit încredința un mesaj, noi, aici care am încercat în anii din urmă să-i descifrăm opera, l-am rugat pe Tudor Argehi, acum cînd urcă în muntele sfînt, să ducă acolo un gînd de recunoștință pentru că ni l-a trimis și l-a îngăduit să netreacă altă timp printre noi. Sporind ca puținii alții valorile literaturii naționale, poetul Cuvintelor potrivite a îmbogățit prin aceasta sufletul poporului; ce e mai bun în noi emană în parte din paginile sale; ne-am alcătuit spiritual din scriitura argehiene. În geografia spirituală, Tudor Argehi e numele unuia dintre cele mai înalte piscuri ale tărimurilor stăpînite de geniul creator românesc. „Adunat” pe o miraculoasă „carte”, ce reunește „psalmii” răscolitori și gingașe, suave „creioane”, cumpilite „bisteme” și „potolite, înțelepte „versuri de seară”, „flori de mucigai”, alți de stranii în simplitatea lor rafinată, scene de infern terestru și insidioase „hore”, spectacole sodomice și priveliști de purificatoare elevație, vi-trioleante pamflete, îndepărtate necititor contra altor mărimi de odinioară, și „inscripții” de o frumusețe cînd candidă, cînd muscătoare, poeme în proză revelînd miraculoase zilnice, descoperite în grădina, în freacă-

cu biografia monumentalei opere. Mai bine de șaptezeci din cei optzeci și șapte de ani trăiți în zarea Terrei, Tudor Argehi i-a dăruit creații. Intocmai ca țărani gorjeni, aplicați de veacuri peste „pămîntul greu, muncit cu dîmănie și cu nădejde”, din revărsat de zori pînă noaptea, cînd „rotund, lina și așezat” ciobul pe moșie, marele scriitor a trădit un veac de om, fără întrerupere, spre a ivi, din graiul ciortos și mustos al celor ce și-au „vîrsat” în el omeniele, „cuvinte potrivite”, „frumuseți și preturi noi”, „Robii” de odinioară îi citește astăzi și-i înțeleg „slova de foc și slova făurită”: în acestea „zace” minia lor, le e „îngrămădită” în ele „dureea surdă și amară”, convertită pînă la urmă în nădejde și strigăt de luptă. După o trudă de pe urma căreia ogorul literaturii naționale, răsoșit în straturile cele mai fecunde, a rodit altă țea nestemate vrednice de tezaurul artei universale, Tudor Argehi s-a dus să-și caute meditația odihnă. Odînescă-se în pace, într-un loc luminos, cu verdeață, într-o dumberavă de Elizeu românesc, lingă cei mai vrednici cîntăreți ai neamului, lingă Eminescu și baciul Mioriței.

Pe-un picior de plai, Pe-o gură de rai.
Dumitru MICU

CEL MAI VÎRSTNIC ȘI CEL MAI TÎNĂR SCRIITOR AL ȚĂRII

Către cumpăna unei nopți de vară a înnebii pentru totdeauna ochii un om ce intrase în ființa sa darul neobișnuit de a fi în același timp cel mai vîrstnic și cel mai tînăr scriitor al țării. Era cel mai vîrstnic dintre noi nu numai prin anii săi cei mulți, ci mai rîles prin faptul că versul și proza lui strînseseră marile însușiri ale scriitorilor dinaintea sa, ale pleiadei de aur de la mijlocul și sfîrșitul veacului trecut. Ale lui Eminescu în primul rînd, pe care copilul Tudor Argehi îl văzuse trecînd pe străzile Bucureștiului, ale lui Macedonski, căruia adolescența Tudor Argehi avea să-i încredințeze versurile lui dinții, ale lui Caragiale, care avea să intuiească din scăpărarea citorva cuvinte un destin literar neobișnuit. Și cultul neostent pentru toate cite formază zestrea sulfetească străveche și mereu nouă a acestui popor ce l-a însușit pe Eminescu, și necontenita ardere interioară pentru poezia lui Macedonski, și neîndurarea satirică a lui Caragiale, toate au fost rețopite și rediștate în retorta de geniu a neobișnuitului său talent și au fost perpetuate într-o sinteză de geniu, săptămîină de săptămîină, pînă cu eteva zile înainte de moarte. Datorită scriiturii sale românești au avut sentimentul că printre cei se află unul din acele genii ale literaturii din familia lui Eminescu și Caragiale. De aceea era cel mai vîrstnic scriitor al țării: pentru că prin darurile sale artistice ieșite din comun, prin operele sale care purtau pecetea geniului, prin semnificațiile activității lui, Tudor Argehi

facea parte din strălucita pleiadă de aur de la sfîrșitul secolului trecut. Plecase dintr-o creștere cu imaginea lor în ochi și le împlinea strălucit opera. Și în același timp era cel mai tînăr scriitor al țării. Nu numai pentru că săptămîină de săptămîină slova lui Argehi ni se înfățișa mereu proaspătă și mereu nouă în paginile revistelor și ziarelor, nu numai pentru că an de an el puțin un nou volum venea să sporească tezaurul clasic al culturii românești. Era cel mai tînăr scriitor al țării alt prin această putere de muncă ce nu s-a diminueat odată cu sporirea anilor, cit și, mai ales, prin acea excepțională putere de a nu cădea niciodată prizonierul rutinei și al locului comun. Opera argehiene atît de unitară — purtînd o pecete particulară, indiscutabilă — nu a rămas niciodată închisată în formule și concepte și a cunoscut o necontenită evoluție, un proces ascendent ce i-a adăugat frumuseți nebănuite pînă în ultima clipă. De-a lungul a șapte decenii de scris gîndul lui Tudor Argehi nu s-a oprit pe o anumite tînerțe, ei a urcat cu o nădădătoare tînerțe spre culmile perfecțiunii. Și neînțecat le trecea și se avînta spre zări necunoscute și pînă la el neapărăte. Tudor Argehi a dovedit că tîneretea este o stare de spirit și că nu tine seama de cifrele înscrise în acte.

De aceea, cînd, spre cumpăna nopții, am primit vestea aceea tristă cum puțin au fost altele, inimile noastre s-au îndurerat neputînd pentru moartea celui mai vîrstnic și celui mai tînăr scriitor al țării.

Valeriu RAPEANU

COROANA

Nu cred în somne. Și totuși sînt sigur că furtuna de ieri dimineată a fost prevestitoare. Contemplam de pe colina lui Lenin panorama însoțită de Moscovei. Un fulger s-a tivit din senin. Norii s-au încăierat fără veste, acoperînd orașul întreg. Priveam ca de pe faleza unui ocean tîrîl, sub ale cărui întunecate valuri pieriseră dintr-odată toate turlele de cristal, de diamant și de platină.

Atunci am auzit și zguduitoarea veste. Nu sînt mistic, dar cred că fulgerul s-a tivit anume ca să ne anunțe pe noi, citi ne aflăm în clipa aceea acolo, departe de patrie, că poporul nostru a suferit o mare pierdere!

Cu două zile în urmă răsoșisem, la Expoziția internațională a cărții din parcul Sokolniki, volumele lui împreună cu un grup de meșteri ai tiparului românesc, le răsoșisem a cita oară? În privisem, a cita oară, a cita oară, imprimat pe banda de magnetofon — Răsunasem numerosilor — cunoscuții și necunoscuții — prietenii ai literaturii române: — Da, trăiește! — E sănătos! — Se simte bine!

— Are 87 de ani!
— Marge pe 88!
— În fiecare săptămîină scrie o poezie!
— În fiecare an ne dăruiește o carte!
E adevărat: era la vîrstă cînd orice sfîrșit e previzibil. Și totuși citi ne-a surprins a-cestă moarte. Ne obisnuisem într-afila cu el, înclî credeam că n-o să moară niciodată.

Sceptrul purtat de Eminescu în veacul său amar, el l-a purtat în anul de aur al României socialiste. Cine îl va prelua mai departe? Argehi va trăi desigur cit Eminescu, cit neamul românesc.

Scriu din hotelul în care a locuit și el, cînd venise să preia tezaurul de la Pietrosă. Privesc pe geamul pe care a privit și el... Norii se-ndeasă și mai mult. Fulgere scriu cu aur pe platină ceară a carului.

Nu cred în somne. Dar fulgerele parcă-mi spun că undeva pe plaiul lăudat al patriei mele se va naște, sau poate s-a și născut, copilul bine-necuvîntat de popor, pe a cărui frunte va străluci coroana de aur a împărățiilor: de la Ipotest și din Mărtisor.

Victor TULBURE
Moscova, 16 Iulie 1967

NECROLOG

S-a stîns din viață, în seara zilei de 14 Iulie, Tudor Argehi, strălucit reprezentant al culturii românești. Expresie vibrantă a spiritualității naționale, poet, prozator, pamfletar și escist, Tudor Argehi a sintetizat în vasta sa creație valorile morale și estetice ale poporului nostru, experiența sa milenară, idealurile sale de dreptate națională și socială, transpunîndu-le într-o operă de geniu, în care arta cuvîntului românesc atinge înalte culmi. Așezînd cu credință la căpătîi hrisovul sutelor de ani de răzvrătire și luptă a străbunilor, ogîndind în noi și noi ipostaze comora sufletului popular, Tudor Argehi proiectează în arta universală trăsăturile specifice ale sensibilității și gîndirii oamenilor de pe aceste locuri. Timp de peste 70 de ani condeiul său scăpărător a fost prezent fără întrerupere în viața literară și în publicații, determinînd curente de opinie în favoarea înnoirilor sociale și artistice. El a realizat, astfel, în literatura română, cea mai importantă sinteză poetică a veacului.

Tudor Argehi a văzut lumina zilei la 21 mai 1880 în București, într-o familie de obîrșie țărănească din Cărbunestii Gorjului. Școala primară și secundară o urmează la București. Elev fiind, este nevoit să-și câștige singur existența ca practicant la judecătoria de ocol, ucenic la un atelier de sculptură, copist. Debutează la vîrstă de 16 ani în Liga Ortodoxă, revistă a lui Alexandru Macedonski. Leagă, încă din această perioadă, prietenii statornice cu Gala Galaction, N. D. Cocea, V. Demetrescu etc., împreună cu care, mai tîrziu, va colabora la diverse publicații de orientare progresistă. Biografia lui cunoaște în această epocă o bogată experiență care avea să se reflecte mai tîrziu în opera. Lucrează ca ajutor de chimist și laborant la o fabrică de zahăr, apoi, trecînd printr-un moment de acută criză morală, devine vremelnic monah la mănăstirea Cernica. Nu părăsese însă niciodată preocupările literare.

În 1904 editează, împreună cu V. Demetrescu, revista săptămînală Linia dreaptă. După o sedere de cîțiva ani în străinătate, la Fribourg, Geneva, Paris, unde își câștigă existența ca meșteșugar, se întoarce în țară, colaborază la Facla și Viața socială, reviste legate de mișcarea muncitorească, afirmîndu-se strălucit atît în poezie, cit și prin virulențele pamflete antimonarhice. Editează cit înseși prestigioase periodice literare: Cronica, Cugetul românesc, Bilete de papagal. Activitatea lui poetică și publicistică trezește puternice ecouri în conștiința contemporanilor și, cu mult înainte de a tipări primul volum de versuri, Tudor Argehi se afirmă drept ana dintre cele mai profunde voci poetice de după Eminescu. În 1927, cînd scriitorul împlinea 47 de ani, apare volumul Cuvinte potrivite, urmat de Flori de mucigai, Cărticea de seară și Hore, culegeri care au impus definitiv, în țara românească, puternica originalitate a personalității lui Tudor Argehi. Alte volume: Poarta neagră, Icoane de lemn, Tablete ale țării de Kuty însumează articole și tablete care exprimă participarea intensă a scriitorului la viața socială a epocii, atitudinea lui protestatară față de instituțiile și morala societății burgheze. În poemul în proză (Ce-ai cu mine, vîntule? și Cartea cu jucării), precum și în roman (Ochii Maicii Domnului, Ciuiturul Buna Vestire, Lina), Tudor Argehi aduce, de asemenea, în literatura română contribuții care îi întregesc complexa personalitate artistică.

Prețuirea și iubirea, pe care totdeauna scriitorul le-a manifestat față de poporul său, au căpătat o expresie deosebită în scrierile din timpul celui de-al doilea război mondial. Pătuns de un fierbinte patriotism, înțelegînd sensul dezvoltării istorice a poporului român, Tudor Argehi s-a alăturat luptei forțelor patrioțice pentru independența națională, s-a ridicat cu toată vechența și autoritatea cuvîntului său împotriva dictaturii fasciste și a ocupației hitleriste. Pentru atitudinea sa patrioticească, scriitorul a fost arestat și internat, alături de alți intelectuali patrioți și militanți antifasciști, în lagărul de la Tg. Jiu.

Volumele de versuri apărute după eliberare (1907, Cîntarea omului, Frunze, Poeme noi, Silabe, Cadențe, Ritmuri, Noaptea), ca și culegerile de articole și tablete, reprezintă o nouă dovadă a neobșnuitei sale tînerțe spirituale, stimulată de efervescența înnoirilor sociale și politice din anii socializării.

Pînă în ultima clipă a vieții sale, Tudor Argehi a ținut neîntrerupt condeiul în mînă, dăruindu-ne arta sa fără de care și exemplul unui mare muncitor artist. În cele peste șapte decenii de generoasă trudă pe cîmpul culturii, Tudor Argehi și-a câștigat stima și înalta prețuire a întregului popor, care își recunoaște în opera sa exprimarea în formă artistică a năzuințelor și idealurilor sale cele mai nobile. Dezvoltînd tradițiile înaintate ale culturii românești, îmbogățind universul de sentimente și idei al poeziei naționale, făurind o limbă artistică de o valoare plastică și de o putere expresivă unice, poetul Cuvintelor potrivite, și Cîntării omului a cuprins în lirica sa gîndirea și simțirea contemporanilor, slăvînd geniul creator al omului liber, devenit stăpînul propriului său destin.

Poet al protestului, denunțînd cu vehemență nedreptățile sociale și umilirea omului în orînduirea veche, poet al cugetării înalte, al neliniștilor cunoașterii, Tudor Argehi a cîntat, în același timp, bucuria muncii văzută ca act de suprema realizare a omului, a ducînd laudă plugarului și muncitorului acestui pămînt. Dacă înainte de eliberarea țării el a adunat în imagini durerea surdă și amară a întregului popor, în anii lăunțoși ai furtorii unei noi orînduiri, poetul a participat la uriașul avînt al muncii creatoare, cîntînd ca nimeni altul eroismul și hărnicia poporului român, bucuria marilor prefaceri și frumusețile României socialiste.

Membre al Academiei Române, președinte de onoare al Uniunii Scriitorilor, membru în Comitetul Național pentru Apărarea Păcii, Tudor Argehi a fost mereu prezent în viața socială, cu dăruirea și înțelepciunea artistului patriot. Pentru marile sale merite, Tudor Argehi a fost distins cu înaltul titlu de „Erou al muncii socialiste”, decorat cu Ordinul „Steaua Republicii Socialiste România” clasa I, cu alte ordine și medalii și a fost Laureat al Premiului de Stat.

Prețuindu-i opera nemuritoare, poporul român va păstra veșnicie vie amintirea figurii luminoase a lui Tudor Argehi.

ULTIMUL DRUM

(Urmare din pagina 1)

Cosma, președintele Comitetului Executiv al Sfatului Popular al Capitalei, Ștefan Birlea, Bujor Sion și Ion Stoian, șefi de secție la C.C. al P.C.R., au prezentat condoleanțe membrilor familiei defunctului.

Au exprimat, de asemenea, condoleanțe conducerea Uniunii Scriitorilor, în frunte cu acad. Zaharia Stancu, președintele Uniunii, Președintele Academiei, în frunte cu acad. Miron Nicolescu, președintele Academiei.

În aula Academiei a avut loc duminică după-amiază o adunare de doliu organizată de Academia Republicii Socialiste România, Comitetul de Stat pentru Cultură și Artă și Uniunea Scriitorilor.

Au luat cuvîntul acad. Al. Rosetti, Al. Dima, Vladimir Streinu, Dumitru Micu și I. D. Bălan, care în cuvinte vibrante au evocat personalitatea covîrșitoare a marelui dispărut, subliniind parenitatea opereii lui, importanța acesteia pentru cultura română, iubirea de țară ce l-a animat litera și cugetul. Tudor Argehi a sporit valorile literaturii naționale, îmbogățind prin această sufletul poporului nostru.

Luni 17 Iulie. Adușind un ultim omagiu, o înaltă prețuire marelui dispărut, la catafalcul aceluia care a fost scriitorul patriot Tudor Argehi au făcut de gardă tovarășii Nicolae Ceaușescu, Chivu Stoica, Alexandru Birădeanu, Emil Bodnăraș, Paul Niculescu-Mizil, Ilie Verdeț, Iosif Banc, Manea Mănescu.

Conducătorii de partid și de stat au prezentat apoi condoleanțe familiei defunctului.

Ora 10. Incepe adunarea de doliu. Pompiliu Macovei, președintele Comitetului de Stat pentru Cultură și Artă, acad. Zaharia Stancu, președintele Uniunii Scriitorilor, acad. Miron Nicolescu, președintele Academiei, acad. Al. Filipișide, președintele secției de literatură și artă a Academiei, muncitorul Florea Cojocaru, studenta Despina Tomescu și tînrul poet Marin Sorescu au evocat figura luminoasă a lui Tudor Argehi, activitatea desfășurată neobșit timp de peste șapte decenii de neîntrerupte furtorii al unei monumentale opere, care aduce în tezaurul universal străbunilor specifice ale sensibilității și gîndirii poporului român.

Adunarea de doliu la sfîrșit. Scrierul cu corpul neînșuflețit al lui Tudor Argehi, purtat pe umeri de personalități de frunte ale vieții culturale și științifice, este scos din holul îndoliat al Ateneului și așezat pe carul mortuar.

În fața Ateneului, o mare multime de oameni, cu capetele plecate, aduc un ultim salut marelui poet român.

O companie militară, cu drapel îndoliat, prezintă onorul. Fanfara militară întonează marsul funebru. Carul mortuar pornește, îndreptîndu-se spre Mărtisor. În fruntea cortegiului este purtat portretul îndoliat al maestrului. Alături de familia defunctului, în urma carului mortuar se află tovarășii Manea Mănescu, membru suplimentar al Comitetului Executiv, secretar al C.C. al P.C.R., Roman Moldovan, vicepreședinte al Consiliului de Miniștri, Grigore Geamănu, secretarul Consiliului de Stat, membri ai C.C. al P.C.R., al Consiliului de Stat și ai guvernului, conducători ai unitimilor de creație, conducători ai unor instituții centrale și organizații obștești, academicieni, fruntași ai vieții culturale și științifice, numeroși cetățeni.

De-a lungul străzilor orașului, în drum spre Mărtisor, mi de bucurie, vîrstnici și tînrari, au parte cu durere la clipa despărțirii de marele poet și fiu al poporului român — Tudor Argehi.

Cortegiul a ajuns la Mărtisor. Un ultim și patetic cuvînt de adio este roștit de poetul Eugenia Șeboteanu. Răsună acordurile solene ale Imnului de Stat al Republicii Socialiste România. Se trag salve de arme.

Se oficiază slujba religioasă. Scrierul este coborît în mormîntul din grădina casei sale de la Mărtisor.

Și astfel, ca într-un mit tulburător, Tudor Argehi este restituit grădinișii lui, micului său cosmos familial. Dar în același timp el este restituit cosmosului mare ca stea durabilă, de primă orbiță, în constelația celor mai de seamă bărbați ai acestui pămînt. Trupul lui se odihnește la Mărtisor. Cugetul lui nu cunoaște limite, ci stă acolo unde îl împune, votevald și nepieritor, rangul, sceptrul și sensul morții lui opere.

POET AL NAȚIUNII

Durerosul eveniment al stingerii vremelnice a vieții lui Tudor Arghezi a miscat adins conștiința națională de-a lungul întregii noastre patrii. O prezență din cele mai vii și mai eficace, o componentă expresivă a virtualităților noastre spirituale transformate în acte de cultură, o înaltă conștiință estetică a încetat să mai vibreze pierzându-și substratul ei fizic. Nu vom mai citi în paginile revistelor și gazetelor noastre, nici pe scoarțele unor volume noi, numele său alături de data scrupulos semnată a ultimei sale producții. Voulura îndemnată a scrisului său, imaginea concretă și tulburătoare ce-l caracterizează atât de specific, verbul încisiv alături de suavitatea și gingașii nemirosite cu ațita farmec simplu în graiul nostru nu vor mai agita conștiințele cititorilor.

Opera s-a încheiat, dar peste ea n-a căzut o lespede grea de mormânt, cum s-ar putea crede, ci o subtilă ploaie de flori. Înmormântate de parfumul eternității, Tudor Arghezi a fost și va rămâne un poet al națiunii române și numele său va răsună așa cum au răsunat pentru atâtea generații numele lui Alexandru și Eminescu. O activitate de peste șapte decenii l-a integrat patrimoniului național frământându-i spiritul laolaltă cu al întregului popor, ca unul care a participat cu formele strălucite ale artei la marile evenimente desfășurate din ghemul istoriei noastre în tot acest lung răstimp. Nu ne putem închipui istoria noastră literară fără prezența acestui uriaș al sensibilității, gândirii și spiritului creator național.

Tudor Arghezi a reflectat într-adevăr în toată opera sa, în versuri și proză, în traduceri chiar, realitățile naționale, cu toate aspectele lor dominante și caracteristice. Poporul și-a contat prin el peisajul său geografic și social, îndeosebi ținuturile subcarpatine ce-i alcătuiau baștina, întinsele șesuri cu ciuturi de finini, cu măgurile și dealurile molcome, cu livezile locurilor natale și cătunele familiare. Poetul n-a fost în mod direct un pastelist ca Alexandru și Eminescu. Poezia lui fragmențiază peisajul și rușindul în fragmente, îi dăruie valoare expresivă ca stare de spirit în sensul romanticilor. Dar oricât de interior și subiectiv ar părea procesul de care vorbim, el se cristalizează în cele din urmă obiectiv în evocările priveliștilor patriei. Aspectele acestora nu apar numai din intenții pur descriptive, fie chiar fragmentar, ci alcătuiesc totodată vastul material și arsenal al mijloacelor sale poetice, numeroasele și variatele lui imagini, surprinzătoarele lui metafore și comparațiile zvicnind din vecinătățile imediate ale concretului. Se poate spune de aceea că întreaga poezie argheziiană e sculptată din piatra peisajului autohton care i se integrează într-o viziune tipic originală. Se vedește aci prezența unui realism atât de viguros și de precis încît priveliștea se înfiripă local, regional, evocînd țărimurile oltenescii natale, ca în poezia „Prietenul” în care cîinele, devenind frate al omului „cioban de munte, sălbatec” simte în mîna poetului care îl mîngieie „...Gorbul de piatră, strunga, stîna / Și sarița și-oșnicia de-acasă”.

Trebuie adăugat că nici un aspect orientativ de pitoresc nu apare cu prilejul acestor evocări ale peisajului regional. Totul se ivese firesc și izbucnește natural, fără obidă sau artificii patriotice convenționale.

E de la sine înțeles că zugrăvirii geografice i se alătură, în opera lui Arghezi, numeroase elemente etnografice provocate direct și imediat de obiectele descrise. Evocări ale migrațiilor pastorale, întregul ceremonial al muncii agricole — aratul, semănatul — ca într-un autentic plugușor popular, atîtea alte variate obiceiuri, unele cu nobilul și străvechil lor ritual — aduc noi aspecte ale realităților naționale.

Descinderea de aci în folclorul literar devine firescă și apare natural, de pildă, în „descintece”, în „blestemele” rostite cu aprigă energie. Ele alcătuiesc, după cum se știe, una din fațetele mai tipice ale operei argheziene. Din scriitorul tezaur literar al poporului desprinde el doinele „pe flutur”, „pe nai”, „din frunză”, colindele și cîntecule „de boală”, „de faur”, „de adormit Mitzura”, horele „de băieți”, „de șoseci”, speciile folclorice devenind uneori titluri de volume sau poeme.

Literatura populară se impune aci masiv de la motivele teme și pînă la ritmul cunoscut, fără a mai vorbi de asprimie, dar totodată și de dulceața limbii.

Reflectarea realităților naționale îmbrățișează la Arghezi și forma evocării istorice, dar nu în vechiul sens romantic al solemnității sau decorului exterior. E vorba mai întîi de scurte și pregnante referințe, care puerd, de pildă, de la împărțitul Rîmului, la Tepeș Vodă și alungă la făcările răscălatei din 1907, ca expresii directe ale gestului protestatar. Nu o istorie poetizată, învăluită în duloșii, ci una aprigă și reală — cum a și fost de fapt — sub aspectul robiei sociale și naționale și nu e o întimplare că un vast poem ca „1907” ajunge să conjuge perspectiva istorică cu zbuciumul eliberării sociale. Cînd însă Arghezi se referă cu adevărat la priveliștile istoriei, el compune marelui poem sociogenic „Cîntare omului”, despre care vom mai vorbi și în care frământatele momente ale istoriei naționale se confundă simbolic cu cele ale evoluției omenirii întregi.

Pentru toți cititorii operei lui Arghezi e limpede că aspectul național cel mai impunător îl alcătuiesc limba și stilul poetului. Ceea ce a realizat scriitorul în acest domeniu a fost de numeroase ori relevant și slăvit. E interesant însă de observat că toată această uriașă contribuție e deopotrivă opera instinctului artistului, dar și perfectel lucidității. Caracterul teoretic nu i-a lipsit și a fost citat adeseori acea „Scrisoare cu tibișirul”, pe care o reamintim și noi aci pentru hotărîtoarele ei mărturii pe tărîmul de care vorbim.

Mărturia e într-adevăr de o tipică valoare demonstrativă pentru arta argheziiană a cuvîntului. „Sînt cuvinte fulgi, cuvinte de aer, cuvinte de metal, cuvinte întinse ca aștele și cuvinte limpezii ca izvoarele pomite din ele. Cuvintele scapă pără ca pietrele sau sînt moi ca melcii. Ele te asaltează ca viespile sau te liniștesc ca răcoarea; te otrăvesc ca bureții sau te adapă ca roua trandafirilor”.

Dar toată această magie de care Arghezi e atât de conștient nu ar fi cu puțință dacă el n-ar fi folosit larg și adînc limba populară, a rădăcinilor de unde a purces. Un întreg dicționar argheziian s-ar putea reconstitui, urmărindu-se cu ochi de arheolog și perspicacitate de lingvist limba populară a poetului și distingînd apoi depășirea ei prin opera scriitorului făurar. Căci despre Arghezi se poate vorbi — într-un mod și mai propriu ca la alți poeți — ca despre un autentic artist al cuvîntului, cu observația suplimentară că arta lui nu e o artă forțată, convențională, ci, dimpotrivă, o artă izvorită firesc din bazele populare ale limbii.

Ceea ce interesează în egală măsură, dacă nu și mai mult, e concepția de viață a poporului pe care Arghezi a preluat-o în opera lui. Desigur, nici un scriitor, oricît de reprezentativ ar fi el, nu poate aduna în ființa lui marginită întregul tezaur spiritual al nației sale. Unul ogîndește anume latari, altul se referă la alte, și numai tabloul general al unei literaturi în tonalitatea ei poate ogîndi întreaga spiritualitate a unui popor. Nu e însă mai puțin adevărat că unii poeți surprind aspecte noi mai caracteristice decît alții, mai reprezentative pentru națiunea respectivă. Arghezi a observat odată: „Am trăit

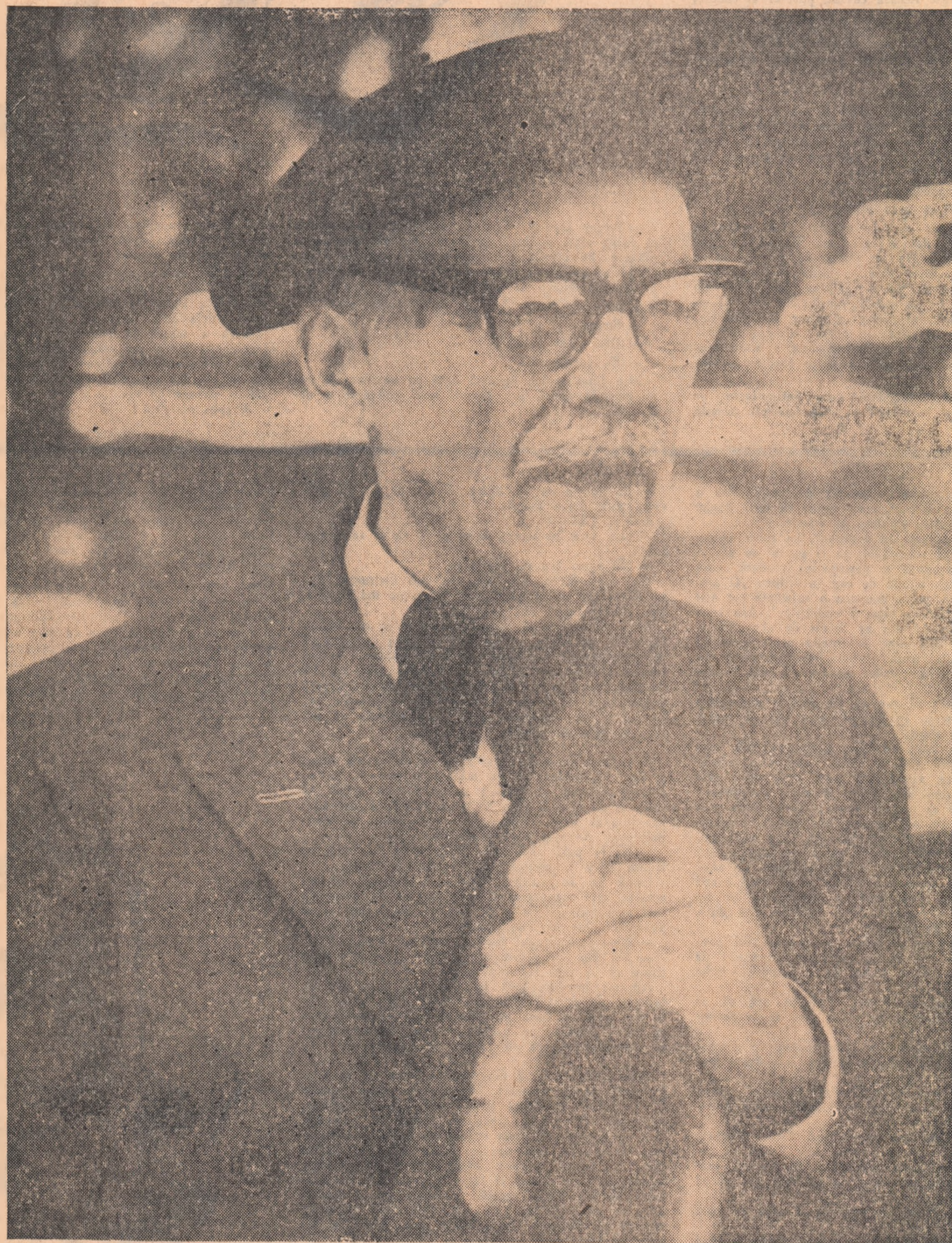
o prea lungă epocă de totală desconsiderare a însușirilor proprii românești. Noi între noi nu ne-am acordat prea multe cuvinte. România e plină de tezaure mute și moenite”. E vădit că tocmai către acestea s-a îndreptat spiritul realist al poetului. Ogîndul atitudinilor contemplației și visului ca metodă poetică, scriitorul nostru a devenit expresia concepției energetice, militante pînă la ascuțitul revoluționar faurit de istoria luptei împotriva robiei dinăuntru și din afară. De la fina și aparenta inocentă ironie și pînă la bicul blestemelor, Arghezi a devenit poetul protestatar împotriva împilărilor sociale, ceea ce alcătuiește o tradiție destul de lungă a propriei sale opere. Ea s-a cristalizat însă în forma ei cea mai înaltă numai în epoca actuală, prin însușirea profundă a concepției noastre de viață în capodoperele sale care vor rămîne „1907” și „Cîntare omului”. Acestea reprezintă prin urmare un finis coronat opus al întregii sale vieți de făurar al poeziei, un terminus al numeroaselor sale zbatări și căutări de sine, al tragicului întrebări cu privire la marile probleme ale existenței.

Integrarea operei lui Arghezi în patrimoniul spiritului al națiunii noastre se vedește, prin urmare, pe toate laturile ei esențiale, în domeniul conținutului și al artei deopotrivă ca și în acordul sintetic al amîndurora.

Dar, desigur, ca întotdeauna, tocmai stilul interior al specificității naționale va alcătui soclul pe care se va înălța statuia lui mondială. Traduse în numeroase limbi, versurile și proza argheziiană au fluturat stindardul creației românești dincolo de patrie, peste hotare, ca o expresie a capacității artistice a întregului nostru popor. Comentariile care au venit de departe au fost întotdeauna elogioase, întrucît „sensibilitatea epocii noastre de pretulindeni recunoaște în Arghezi pe unul din poeții ei reprezentativi. Căci, fără umbră de îndoială, poetul exprimă cu întreaga lui scară de imagini, de la fulgurantele lui miniaturi pînă la marile lui viziuni cosmogonice și sociogonice și, cu întreaga lui măiestrie verbală, zbatările lumii moderne spre idealurile de dreptate și libertate contemporane pe care aceasta nu le-a cunoscut nicînd în trecut”.

Cuprinzătoarea lui capacitate expresivă, pitoreasca adeviere concretă a ideilor poetice nespuse de variata gamă a repertoriului său tematic și — mai presus de toate — sola eliberatoare a artei lui îl integrează, fără exagerare, literaturii universale, multiplicînd cu o strălucitoare unitate spirituală valorile poporului român, valori ce au început a se impune impetuos peste hotare.

AI. DIMA

NEMURIRE ȘI TEMPORALITATE

Din sentimentalul concret al unei eternități vii, al unei existențe prezente, conștiința ne indică o teribilă și dureroasă absență, pe care spiritul nostru o poate cu greu realiza.

Tot ceea ce considerăm a fi esența intimă a artei: unicitate, inspirație nouă, permanență profundă a unui univers spiritual ieșit din limitele obișnuitului și-au găsit întruchiparea perfectă în artă de geniu care a fost Tudor Arghezi. Acel spațiu atât de particular și ireductibil, acel cîmp al reprezentărilor ideale, al intuiției interioare și al sentimentului fustși ca o lume obiectivă care se cheamă Poezie, lată veșnicul căruia Tudor Arghezi l-a încredințat veșnicia lui însuși și pe aceea a continuității înfrîurii sale.

Viața, numai ca viață — simplă dănuire a inegalei și schimbătoare noastre existențe — el a conceput-o în primul rînd ca

„SOCIALISMUL A ÎMBRACAT TARA CU PARCURI, CĂTIFELE, MATAȘURI ȘI DANTELE DE GRADINI, A PROMOVAT CU DARNICIE ȘI ENTUZIASM TOATE ARTELE, PUSE LA ÎNDEMINĂ FIECĂRUIA, DE LA FLUIERUL CIOBĂNESC PÎNĂ LA PICTURA, ARHITECTURA, SCULPTURĂ ȘI LITERATURĂ”.

izvor a ceea ce este infinit durabil. Pentru acest scop ultim, superior, a trăit și și-a desăvîrșit tulburătoarea sa inspirație pînă în punctul în care prezentimentul odihnei apropiate complica durerea cu liniștea înțelepciunii și tristețea cu oboseala enormă a unei mari datorii împlinite. Timpul său individual și viu a aparținut în întregime artei și arta sa este expresia înaltă a fondului perceptiv al conștiinței noastre, al matricei spirituale românești.

Durerea pe care o încercăm, care este nu numai un doliu al pierderii, condensează în mintea noastră amploarea și monumentalitatea unei existențe necomune desfășurînd totodată ochilor noștri, în toate direcțiile, bogăția surprinsă în ea. Aceasta deoarece, sufletul, inima, sentimentul, oriet ar fi de interioare și spirituale, păstrează în cazul artiștilor de geniu o profundă legătură cu ceea ce este sesizabil și corporal, întrucît ele sînt capabile să evoce prezența aspoape concrete și imediată, prin ton și culoare, prin mezaror și cuvînt, a celui care le-a dat viață fără de moarte. Fîlîndcă Poetul, acest centru desăvîrșit al idealului omenesc trăiește în chip esențial acum și aici, el e prezent, e nemărginire individuală în forma determinată a apariției lui în cadrele națiunii și patriei, purtătoare și chezează ale nemuririi sale pămîntesti. Siesi înfinit, Tudor Arghezi este al țării sale și totodată al spațiului în care locuiesc veșnic aleșii spiritului acestei lumi.

Cezar BALTAG

„FĂRĂ GRIVIȚA ROSIE, FĂRĂ PRELUDIILE LUPTELOR MUNCITOREȘTI — PIATA TEATRULUI NAȚIONAL, LUPENI. VALĂA PRAHOVEI ȘI ATITEA ALTELE — RAS-TURNAREA EPOCILOR DE ȐMILINȚĂ, STRIMBATATE, TRINDAVIE, JAF, ȘI SCHIMBAREA LOR N-AR FI PUTUT SA FIE CU PUTINȚĂ”.

TUDOR ARGHEZI

scara

Prinsă în balamale solide, lumea,
Șopronul cu unelte rînduite, strălucitor.
Prisaca, soarele, cocoul și cîinele.
Gospodarul în mijlocul lor,
rabolînd cit e ziua de lungă:
aici bate-un fărșuc, acolo storce fagurii cu nădejde.

S-a spart o șindrîlă, să batem alta,
să nu plouă-n casă, pe dugumeaua curată.
Toată ziua lucrăram. E seară.
Satul doarme sub pruni și meri.
Mirezăm de busuioac, altenească,
în scoarțe, în fotă.
De ce nu adormi, gospodare?
De ce urci, noaptea de noapte,
această scară, această golgothă?
Cine-a adus-o-n ograda ta,
cine-a proptit-o de coșarul tău,
de nicăieri spre nicăieri,
dincolo de gutul și de meri?
Degeaba ai tras zăvorul.
Nu știi cine tot se strecoară,
seară de seară, și proptește scara,
iar tu vei urca-o
sub cununa de spini a nopții:
Din gol în gol,
pe spițele ei arzătoare —
ține-te bine,
cu palmele tale care știi să țină sapa,
să îngrijească albine,
cu tălpile tale care cunosc răcoarea de trifoi
și jîntaură,

vej urca pînă-n golul dintre vecii,
unde nu-i nime,
numai El, ascuns după table de nori,
după girla de smolă,
acolo vei striga
cu gura ta crîncenă,
cînd toate satele tac,
și-i vei cere Lui socoleală
pentru buba cea mai adîncă,
pentru junghii cel fără de leac.
Acolo, pe ultima treaptă,
strîmbă, arsă, -negrită,
cu capete răsucite ca două coarne spre cer,
vei da bătălia totală
pentru ce nu poate să fie,
și cit de departe,
ca un somn în somn,
ca o lume în lume,
vo zăcea jos, la picioarele scării,
în gura de rai a livezii,
desprins de pe tine,
un nume —
Arghezi —
cum își dau oamenii nume, acolo, departe.

16 iulie 1967.

Maria BANUȘ

inscripție pe o ușe

Cînd pleci, să te-nsorțescă plaza bună
Ca un inel stîlînd în drapecto ta.
Nu să-ți, nu te-ndoi, nu te-ntrîie.
Purcede drept și biruie-n furtună.

Cînd vii, pîșește slobod, rîzi și cîntă.
Necozul tău îl uită-ntr-un prag.
Căci neamul trebuie să-ți te drag
Și casa ta să-ți fie zînic sfînt.

Tudor ARGHEZI

(Din volumul „Cuvînte potrivite”, 1927)

PATER FAMILIAS

N-au trecut decît două luni de cînd îl omagiam în același loc pe marele nostru clasic în plină putere de creație, cu prilejul zilei sale de naștere: 21 mai. La matusalemica vîrstă de 87 de ani, nu lăsa să treacă săptămîină fără o poemă sau o tabletă inedită, cu noi scăpărări de luceferi și trimbe de galaxii. Aștepta însă nerăbăditor sfîșitul, de cînd îi fusese răpită din viață „frumoasa bucovineancă” Parascheva, grînda centrală a cititorilor sale din Mărtișor, vrednică soție, mamă și gospodină. Nu-și mai găsea rostul. Sfîrșimată în miezul ei vital, celula tinjea să piară.

Nu stim un om mai al casei decît Tudor Arghezi, căruia o pereche de copii frumoși îi revelase înțelesul vieții și menirea de pater familias. Cititorii așteptau fermecați prozele de notație și umor ale părintelui tandru, atent și ascuțit observator, la pînda fiecărei noi reacțiuni a micilor eroi cu numele stranii, dar curînd familiare tuturor: Mișura și Barutu. Temutul panfletar ascundea așadar un suflet gingaș și cald ocrotitor, ca o arîpă de cloșcă. Paternitatea i-a descuiat izvoarele fierbînti ale simțirii, i-a înzecat puterile să împrejmuiască locul cu bălării de pe șoseaua Olteniței, să le smulgă, să facă alei, să pună pomi și să-i aloiască, să înfrumusețeze mereu gospodăria și să țină veșnic nestins, ca la romani, locul sacru al vetrei.

Așa l-am cunoscut în 1926 și l-am cercetat o vreme la mai toate datele festive, onomastice și de naștere, eşalonate din toamnă pînă-n primăvară și adînc crestate în inimile gazdelor, care țineau casă deschisă în zile ca acelea, noînd cu mîhnire absențele celor dragi.

Cuvîntele potrivite, — în montura de preț a căroră strălucire ca o nestemată Cîntec de adormit Mitzura, — și Florilor de mu-

cigai le-au urmat poemele din Cîrticid de seară, cu neprețutul ciclu închinat paradisiului pămîntesc răgăsit, apoi Ochii Maicîi Domnului, cu cel mai ardent epitalam din literatura noastră, și alte multe poeme și proze închinare căminului, cîinelei de pază, păsărilor de curte, gîngănilor și plantelor de pe lîngă casă, a unui univers al fericirii, zadarnic căutat aiurea.

Neconformist, observator social vitriolant, Tudor Arghezi n-a glumit niciodată pe seama virtuților ee consolidatează neamul mic și cel mare, virtuțile ce l-au asigurat acestuia perenitatea în vîltoarea vremilor vitrege. În Tablete din țara de Kutu, moralistul sarcastic și amar, din familia spirituală a lui Swift, a înfierat femeia modelor străine, stearpă, tînsă băiețește, cu țigara în colțul gurii și cu mîna la volan, ruptă de casă și de îndatoriri. Întregat tradițiilor noastre populare, credincios zărilor de pe Jii, cobîlțite regionale, chilimurilor oltenescii, înjugat în trecut unor munci grele, de zîlter al condeiului, dar înfăptuindu-le „cu dușmănie și cu nădejde”, ca plugarul din Belșug, genialul poet, prozator și gazetar a slăvit în anii construcției socialiste cuceririle nelimitate ale omului prometic, după ce a dat expresie cutremurătoare zilelor sîngeroase din 1907. Glasul său multiplu, prin care se rostește geniul neamului nostru într-o bogăție de cuvinte fără precedent, a amuțit. Nu-i vom mai citi săptămînal mesajul la locul de cînsie al periodicului nostru. Doar banda de magnetofon ni-l va mai face auzit, ca un memento de neabătută păstrare a virtuților românești. Datori sîntem să nu lăsăm uitării nici un cuvînt din cite ne-a lăsat, tipărite ori manuscrise. Opera lui Tudor Arghezi, încă neînventariată, conștiințele un imens tezaur artistic și filologic, și o lecție de viață ale zărei adînci tîlcuiri, ea și cele eminesciene, se cuvînt talmăcite, răspindite și urmate.

Șerban CIOCULESCU

CA SĂ INTELEGI
POEZIA LUI TUDOR
ARGHEZI TREBUIE
SA AI VOCATIA MI-
TURILOR GROZAVE,
A VIZIUNILOR COS-
MICE.

G. CĂLINESCU

T. ARGHEZI E CEL
MAI MARE POET
AL NOSTRU DE LA
EMINESCU ÎNCOA-
CE.

MIHAI RALEA

DOUĂ SCHIȚE DE

ZENO

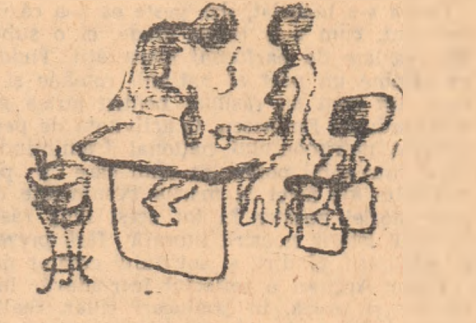
— Pe mine nu m-a iubit niciodată o femeie, mi-a spus Zeno.
— M-am uitat mai atent la el și l-am văzut abătut, cu ochii tulburi.
— La uite, dom'le! mi-am zis — dintr-un singur pahar!
Cind ne întâlniserăm — și nu trecuse de-atunci mai mult de un sfert de ceas — Zeno era foarte vesel. Tocmai fusese decorat pentru invenția lui — o mașină de tencuit pereții exteriori. Primise un premiu, o sumă mare — calculația după economiile realizate pe un an întreg. Putea acum să-și împlinescă o dorință care de mult vreme îl dădea feroale. Un automobil nou. Vechiului avusese vreo patru până acum. Era un fel de manie a lui; cumpăra câte un dinozaur, cât mai hodoroșit, te speța ochiindu-și tot timpul liber și-l vindea de

toate metehnele, iar cînd nu mai avea ce să re-
pare și să modifice, se pliticea, îl vindea și căuta
o altă răzăb pe care s-ar fi putut organiza un
concurs ghicitoare; ce marcă, din ce an, ce piese
originale mai ține?... Acum însă avea să-și cum-
pere o mașină nouă-nouă. De-aceia mai și chemase.
„Să tragem un chef pe chestia asta... Pentru noi
doi, un chef înseamnă un chil de vin și două-trei
ceasuri de pălăvrăgăle.
În primele momente, mă amețise vorbindu-mi de
mașina cea nouă pe care avea să și-o cumpere.
Am s-o frec puțin se topește toată, pînă la ultimul
șurub, ca un cașcaval la capac”. Imi înșirase, co-
pletit, lucrurile din țară pe unde avea să se plimbe.
„Am să mă tolănesc în iarbă și am s-așcutul vin-
tul prin brazi. Am să stau așa cu ochii la cer și
n-am să fac nimic. Ar să fie grozav, măi cetă-
lene”.
— Și dintr-odată — poftim! — se pleoștise. Se vede
că sînt momente în care oamenii se îmbată și din-
tr-un singur pahar de vin.
A continuat cu amărăciune:
— La mine nu s-a uitat așa niciodată vreo fe-
meie.
M-am întors să văd la cine privește cu atîta
obidă. Intr-un colț, la o masă, ședea doi tineri.
Băiatul explica, gesticulînd, cine știe ce, fata îl as-
culta hipnotizată.
— Pentru ea, în clipa asta, omenița se reduce
la acest unic individ.
Cine știe cum oi fi suris, că Zeno s-a supărat:
— Da, sigur. Tu ești un sceptic. Nu crezi că așa
ceva-i posibil?
Am ridicat din umeri:
— Sînt femei care privesc așa și la o pisică sau
la o prăjitură.
— Tu crezi că ea minte?
De indignat, aproape tipase.
— De unde vrei să știu? Poate că fata asta, acum,
nu minte. Am spus numai că sînt femei care au
o astfel de privire de la natură, așa cum altele
au nasul cîrn.
Zeno a rămas cu privirile atîtînte la cei doi ti-
neri. Mă și temeam să nu observe carcava. Ar
fi putut ieși cu vreo dăndana. Ei însă n-aveau
nici un dram de atenție pentru restul lumii.
— Nu minte, a decis Zeno, cu părere de rău.
Absolut sigur că nu minte.
A mai sorbit o înghițitură. A continuat, devenind
tot mai trist după fiecare cuvînt, parc-ar fi coborît
niște trepte în întinerie:
— Pentru ea, cel este omul cel mai important
din lume. Nimeni nu-i mai important. Nici cel mai
genial savant, nici șefii de state. Nici campionii
de sport. E unic.
— Și a rămas îngîndurat.
— Păi sigur l-am gîndit, cînd și s-a urît de-atîta
bine, îți vine lesne să mai pesimizezi din cînd în
cînd, așa, ca să-ți mai pipărești existența?... Nu i-am
spus-o însă cu glas tare. Așa cum ne găseam noi
atunci, l-aș fi necîșit degeaba.
L-am auzit murmurînd:
— Eu n-am fost unic pentru nici o femeie.
Nu i-am răspuns nici de astădată. Imi venea să
rid. „Ce vorbești, dom'le! gîndeam. Tocmai tu te-ai
găsit. Și Monica... De la vindea de șapzece ani te
iubeste într-una. Uite cine se plînge!” N-am moti-
vitate s-o simpatizez pe nevastă-sa. Se ține cam
„doamnă”. Nici ea nu mă agreează. Nu vede la ce
i-ar putea folosi lui Zeno, director în minister,
prietenia cu un reporter de rangul al doilea. To-
tuși, pentru Zeno, a fost întotdeauna o soție cre-
dincioasă și l-a iubit, așa că n-am încotro, o stim-
mez. Trebuie.
— Te-ai gîndit vreodată cum întîmplarea ne
paște fiecare pas în viață? — m-a întrebat chinut.

— Nu m-am gîndit, l-am răspuns cu prudentă.
Începe filosofia, mi-am spus. Ei da! Alia viața.
Las' că-i bine așa! Și foarte vesel mi-am impus
o atitudine atentă.
A început să-mi explice blaia în a frate:
— Există numai în galaxia noastră cîteva mi-
liarde de stele.
— Adică așa... cîteva.
— Da, cîteva... Cîteva miliarde! Îți dai tu seama
ce-nseamnă cîteva miliarde și aproape fiecare arc
planete? Ai calculat vreodată ce iese de aici?
— Nu.
— Îți dai seama ce înseamnă inexistența asta?
— Da și tu prea.
M-a fixat cîteva clipe, cam sever, mijindu-și ochii.
Am înțeles că-i mulțumit. Intraseam bine în rol.
Parcă l-aș fi învățat mai dinainte.
— Ei și greu... cîteva miliarde de stele nu-s un
moft. Și mai sînt și celelalte galaxii cunoscute. Și
cîte-or mai fi necunoscute încă! Alte miliarde de
sori, fiecare cu zestrea lui de planete... E aproape
imposibil chiar să și gîndești acest număr! Îți dai
seama?
— Parcă.

— Te-ai întrebat vreodată ce șansa avem noi să
stabilim o legătură oarecare cu ăia?
— Nu m-am întrebat, l-am răspuns cu mirat, atît
cît puteam să m-arăt de mirat la ora aceea.
— Niciodată? A insistat el uluit.
— Niciodată.
M-a privit mîhnit. Aproape cu reproș. „Merg
bine, mi-am spus. Ne distrăm de minune. Sîntem
în formă amîndoi. Demult nu ne-am mai distrat
așa de bine împreună”.
Zeno a continuat blazat:
— În fine! Teoretic sînt niște șanse. Dar meschine.
Depind strict de jocul întîmplării. Cine știe, vor fi
ajuns niște semnale la noi și n-avea cine să le cap-
teze, deși noi existăm deja. Emitem noi niște sem-
nale și ajung acolo prea devreme. Să zicem că ajung
la timp și cineva le înțelege și răspunde, dar răs-
punsul ajunge la noi peste cîteva secole... Stau eu
și-aștept patruzeci de ani, cincizeci. Stă și băiatul
meu. Și nepotul meu. Și ceilalți. Douăzeci, treizeci
de generații. Patruzeci... Intuiești?
— Hm!
— Gîndește-te puțin. Încearcă.
— Încerc... Dar ce nevoie ai tu de ăia?

— Mă dezamăgești. Te-ai practicat. Toți ne
practicăm. Îmbătrînim. Nu mai gîndim. Ne facem
meseria. Gîndim numai pentru meserie. Nu mai
ieșim din ea. Degeaba. Dar nu asta-i problema.
— E că sîntem singuri.
— Da. Pînă la urmă tot reușești tu să mă înțe-
legi pe mine. Mă și întreb cum de se întîmplă
asta?
— Jocul întîmplării.
A ris și a turnat vin în pahare. Băurăm privin-
du-ne, complici. Jocul ne plăcea. Îl jucam cu toată
seriozitatea. Era ca o desfătare interzisă, parc-am
fi fost niște licenți, fumînd pe ascuns.
— Da. Jocul întîmplării, a continuat el. Există
pe pămîntul ăsta vreo trei miliarde de oameni...
„Stai că nu s-a terminat...” am gîndit și mi-am
aprinis și eu o țigară, căușind să fiu cit mai atent,
atît cît puteam să fiu la ceasul acela.
— „Cam un miliard au vîrsta la care dragostea
are o maximă importanță în viața individului. O
lege naturală. Cinci sute de milioane de bărbați,
cinci sute de milioane de femei.
— Femei sînt mai multe.
— De ce mai multe?

— Acum ascultă. Teoretic s-a admis că-i posibil
să existe viață și chiar civilizații pe cîteva din aceste
planete. Pe cîteva. Eu însă cred că practic e im-
posibil să nu existe. E absurd să crezi că pe undeva
ar exista condiții de viață și ca să nu apară. E-o
lege prea riguroasă. Ei! Ai intuit ideea mea?
— Spune.
— Deci n-ai intuit?
— Ei, ceva-ceva...
— M-a fixat iarăși, de astă dată cu asprime. A tras
cu lacrimă, scurt, din țigară, apoi cadentat a de-
clamat:
— N-am nevoie. Eu, personal, n-am nevoie.
Trăiesc și așa. Ti-am spus-o numai ca să înțelegi
cît sîntem de singuri.
— Aha! Și-am căutat să-mi fac o mutră dumi-
rită, atît cît puteam reuși la ora aceea. Am adău-
gat foarte sigur de mine: Bunsoară noi doi, aici,
lîngă sticla asta doar pe jumătate goală.
Ceva a scripuit în ochii lui. Putea să fie orice.
Ironie sau ciudă sau satisfacția unui descoperiri sau
nimic altceva decît reflexul vrunui bec din local; nu
mi-am dat seama limpede, fiindcă băusem și cu
cîteva pahare de vin.
A spus surîzînd:

— Patru la sută, patruzeci la mie, patru sute
la zece mii, patru mii la o sută de mii, patruzeci
de mii la un milion și așa mai departe. După sta-
tistică.
— Statistica!..
Zeno se încrunțase. Ieșisem din joc prea de-
vreme. Nu-i convenea.
— Nu mă interesează statistica. Pentru ideea mea
statistica nu contează.
M-am cumințit degrabă și l-am aprobat prin
tăcere. A continuat:

GOGU

— Gogule, mi-a venit o idee...
De mai bine de douăzeci de ani de cînd se în-
surase cu Alina, încă nu avusese ocazia să se buce-
re de vreuna din ideile ei. „N-o să schimb plăca to-
cmai acum”, gîndi și își pregătî sufletul pentru răd-
dare.
— Nu ești curios? întrebă ea.
— Trebuie să fie ceva tare de tot! își spuse el
și răspunde:
— Tu știi, dragă, că eu...
Ea nu-i destăinuî nici acum ideea ce-i venise.
Mai zăbovi cîteva clipe privind la bărbatul ei; pe
față îi juca o expresie amestecată și cam confuză,
parcă îngrijorare, parcă și milă, ba și un pic de
jenă și destul de multă curiozitate femeiască. „Asta
pentru că ține la mine” gîndi Gogu, urmîrind fără
nici un fel de emoție ușoare schimbări de pe
chipul ei, încă atrăgător; regreta că nu-i și Tibi
de față, să parizeze pe o bere — ar fi cîștigat și
el o dată.
— Sîți că duminică viitoare Silvia face aniversa-
rea, începu Alina cu un ton temperat, aproape
neutr. Continuu însă se însuflețî dintr-odată:
Pica nu poate lipsi. Nici vorbă. Din școala elemen-
tară sînt tot împreună. Nedeșparitate. Nu poate
merge acolo îmbrăcată oricum. Nu se face. Costă-
chestia se țin. O să fie un mtc bal. Silvia a fost
la ziua Picăi în tafta. Ei bine, n-o să cumpărăm
tafta. Nu e cazul să-i imităm pe ei. Și nici nu ne
dă mina. N-avem chiar așa pretenții. Am găsit o
mătasă frumoasă, vișinie, cu un desen fantezi, ceva
foarte modern. Pica o să arate splendid în rochia
asta. Sigur, mai trebuie și niște pantofi adevați și
un furoar adevat. Și ciorapi, binelețele. Ei, și o
broșă, o camee ceva, dar asta-i un fleac.
— Dacă era Tibi, îl frăseram de-o bere, gîndi
Gogu. Absolut îl frăseram „Păcat”.
De vreo patru sau cinci ani, lui Gogu i se nă-
zărise să facă o călătorie cu autocarul la Praga.
Văzuse un film, îl și uitase de atunci, — titlu,
acțiune, eroi; îi rămăsese în minte numai o imă-
gine. Doi tineri se sărutau în lumina palidă a unui
felinar din alte timpuri; felinar cu gaz. Tinerii
erau îmbrăcați și tunși ca ai noștri, dar felinarul
era cel puțin de-un secol. Și caldarimul era vechi,
ros, lucind obosit ca toate lucrurile bătrîne. Era
și-o poartă cu boltă și grilaj lucrat în fierărie cu
ciocanul și un colț de ferăstrău, care elipse și ea
ostenția ca foți bătrîni.
Dorea să vadă acest colț de oraș străvechi.
De vreun an, visul prînesea cumva contur ma-
terial. În înțelegere cu Alina renunțase la țigări
și la cei cinci-sase lei jucăți săptămînal la Loto.
Jucase mercu, fără să fi cîștigat vreodată. Nici nu
se așteptase să cîștige. Era convins că n-are noroc,
dar îi plăcea să se lase legănat de-o iluzie săptă-
mînală. Nu i-a fost greu să renunțe la această
iluzie. Renunțase și la bilețul de meci, de dumi-
nică. Putea foarte bine să vadă meciul la tele-
vizor, pe la vecini. Fără știră Alinei, renunțase
și la gustarea de la orele zece — un sandviș și-un
iaurt — alți cinci lei zilnic. Baniți economiști îi
depunea la CEC la fiecare chenzină. Se adunau
cu picătura, dar se adunau.
Mai avea exact o lună pînă la plecare. Așa con-
veniseră el și Alina. La cîmpie iunie, cînd avea să
împlinescă cincizeci de ani, avea să plece pe opt
zile cu autocarul în Cehoslovacia. Alinei nu-i de-
și tănuise cea-ătrage tocmai în Cehoslovacia. Ar fi
răz de el. Îi spusese numai că la vîrsta lui, ar me-
rita să vadă cum e străînătatea, măcar din auto-
car; colegii lui cu sîntem aproape toți. Alina
incuvieta; la vîrsta lui, sigur, merita măcar atît.
Cîteva zile la rînd, fusese fericit. Visul devenise
certitudine... Să știe el că are să meargă precis
acolo, că are să vadă cu adevărat grilajul lorjat
și felinarul de gaz cu lumina lui obosită. Și poate
o perche de tineri, alții binelețele, nu cei din
film, pe care-i și uitase de mult... Are să străluc-
seara. Are să se plimbe cu ceas întreg pe străzile
întortocheate, strîmte, îngropate în întinerie. Are să

calce pe caldarimul ros, lustruit de vechi. Era o
senzație nouă, că visează ceva sigur, că nu-i iluzie.
În aceste cîteva zile, umbrale ca ameiți.
— Inseamnă că și asta fu degeaba”, își spuse Gogu.
Regreta grozav că nu-i Tibi, să fi pariat cu el.
Îl surprinse deodată o descoperire ciudată, care
mai avea să-i dea bătaie de cap în viitor: „O am-
bitie mică gîtuță, poate provoca o suferință tot atît
de mare, cît pierderea tuturor ambițiilor”. Așa ceva
nu-i putea spune Alinei; ar fi ris de el: „Tu și
ambiti!” Nici Pica n-ar fi înțelese cum putea să
te doară o ambiție mică gîtuță. Nimeni nu putea
să-i spună așa ceva, nimeni nu l-ar fi luat în se-
rios.
— Ne-am gîndit că n-o să fie nici o nenorocire
dacă nu pleci acum în Cehoslovacia. Ai să mergi
la anul. Absolut sigur.
Surprins de propria lui idee, nemaiomenită, cum
nu-și mai amintea să-i fi trecut vreuna asemăna-
toare prin minte, renunțarea n-avea amărî din cale
afară; n-avea cum s-o evite și nici nu încercă
măcar. Știa ce-o să urmeze acum; Alina, după ce-o
să-i treacă entuziasmul pentru bărbătețul ei admi-
rabil, avea să fie cuprinsă de milă și o să-l con-
solteze. Nici nu mai asculta atent explicațiile ei;
cum aveau să strîngă bani pentru călătoria de anul
viitor, fiindcă u aproape orbit de un alt gînd care-i
veni: „Adevărat, nu-i nici o nenorocire să nu
mănînci cînd îți-e foame. Ai să mănînci altă dată,
cînd n-are să-ți fie foame”.
Preocupat de ceea ce aflase în propria lui con-
știință, care nu mai fusese tulburată de astfel de
gînduri ciudate, asculta numai cu o singură ureche
consolarea Alinei.
— Ai să mergi la Rucăr. Frati-tu are să se
bucure. Știu că Rucărul îți place. Are să te recon-
forteze.
Cunoștea și referenul său. Se repeta în fiecare
an. Aer curat. Munți, păduri, peisaj. Adevărată sta-
țiune climaterică.
— Parcă tu știi cum e la Rucăr”, gîndi el. Alina
fusese o singură dată, cînd se luaseră, acum două-
zeci de ani.
— Ai să iei cu tine translorul Picăi. Vorbesc
cu ea.
Translorul era ceva nou, dar nu tocmai sur-
priză și nici măcar nu era sigur că Pica are să-i
împrumute.
— Are să fie distractiv, cum au să stea cu gura
căscată...
— Demult nu mai stau ei cu gura căscată cînd
vad așa ceva...
— Ai să le duci șocolată la nepoții...
— Șocolată... S-au însurat și s-au măritat și eu să
le duc șocolată... Poate la copiii nepoților...
— O să te simți foarte bine. Doar acolo te-ai
obisnuit.
— Da? ce trebuie să te simți bine numai acolo
unde te-ai obisnuit? Poate că uncoi te simți mai
bine unde nu ești obisnuit...
— Terminînd consolarea, Alina îl mai sărută o dată
și plecă în oraș cu Pica, să cumpere mătasă și să
treacă pe la croitoreasă.
După ce Alina plecase în oraș, Gogu se întinse
pe dormeză și-și făcă siesta. Își citi ziarul și ațipi
ca de obicei. Se văză la Rucăr, la fratele-său, și se
trezi bine dispus.
Îl căută la telefon pe Tibi.
— Te pomenești că te-am trezit din somn.
— Știi că nu dorm după masă.
— Ai chef să te pliticești cu mine vreo oră?
— Ce mai întreb? Te-ăștept.
Tibi avea niște vin. Îl băură în curte la umbra
unui vișin înflorit. Mia, nevasta lui Tibi, aduse
mășină și brînză, și vinul îi se păru bunelc. Mai
zăbovi și Mia cîteva minute cu dîșii. Îl întrebă
pe Gogu ce mai face Alina. Gogu îi spuse că-i
plecată în oraș să-și cumpere Picăi de-o rochie:
ochise o mătasă frumoasă cu desen fantezi, ceva
modern, fata a crescut și are nevoie de o rochie
mai actărtării. Mia oftă:
— Da... A crescut. E-o adevărată domnișoară...
Cum trece timpul...
Pe urmă se duse să-și vadă de treabă prin casă
și îi lăsă singuri să-și bea vinul...
Discutată despre Tomescu, un coleg, care cîști-
gase la Loto o mașină și se certase cu nevastă-sa:
sînt pe punctul de a divorța, după cincizece ani
de căsnicie destul de fericită. Ea vrea să vîndă ma-
șina, să cumpere mobilă, deși au mobilă destul de
bună. S-a pliticit și vrea alta. Dacă nu cîștigau, nu
se pliticea, era bună și mobilă veche. El nu vrea
să vîndă mașina. De ce s-o vîndă, dacă a căzut din
cer?
— Da, spuse Gogu, dacă oamenii nu se înțeleg,
norocul nu folosește la nimic.
— Ai dreptate, spuse Tibi. Norocul e orb. Unde
m-aș trezi și eu cu o bafă ca asta!.. Tu ce-ai
face?
Gogu rise:

— Eu tot n-am să cîștig. N-am noroc. În pri-
vința asta dorm liniștit.
Rise și Tibi:
— Dar joci. În secret, speră și tu că ai să cîștigi
odată.
— Nu sper. Joc de distracție.
Tibi nu-l crezu. Toți așa zic, din distracție, dar
în secret tot speră să cîștige. Gogu nu mai insis-
ta. Știa că tot n-are să-l convingă.
Pe urmă discutată despre campionatul de fotbal.
Făcără și un pariu, pe un chil de vin; care echipă
ia campionatul. La urmă de tot, discutată despre
timpurile cînd erau tineri și n-aveau nici un fel
de grijă, totul le era floare la ureche. Se înduioșară
amintindu-și de fetele de atunci și de iubirile lor
treuite și își încheiară seara cu o partidă de șah
care se termină remiză.
Gogu era de mult acasă cînd se întoarseră Alina
și Pica. Îi arătară și lui mătasă și pantofii. Alina
așternu mătasă pe umerii și pe pieptul Picăi, să
vadă și el cum îi vine. Gogu constată că într-ade-
văr îi șade bine. Și pantofii erau frumoși. Se simți
înduioșat. Avea o fîcă frumoasă.
— Să le porți sănătoasă, îi spuse și o sărută pe
frunte Pica și mulțumi și-l sărută pe obraz.
După ce se culcară, Alina îi povesti cit o umblat,
cîte magazine au scotocit, cit de obraznic sînt
vinzătorii și cit de obosită, nu-și mai simte
pictoarele. Iar la sfîrșit, spuse:
— Nu-i așa, dragul meu, că nu ești supărat?
— Nu. De ce? răspunde și gîndi: „Acuma e prea
tîrziu ca să mai fiu supărat”.
Adormi imediat, fără să mai aibă timp să fie
tulburat de această nouă constatare ciudată, de care
și uită pînă a doua zi. Gîndul însă nu se pierdu
cu totul. Rămase pe undeva într-un ungher ascuns
al memoriei și-avea să revină pe neașteptate.

zantă și fu vesel pînă adormi, din nou înfiorat
de iluzii. De astă dată însă, la rădăcini scurma
îndoiala; nu mai era convins că n-are să cîștige.
Chiar spera. Cu o clipă înainte de-a se pierde în
somm, gîndi: „Ce-aș face dacă aș cîștiga?... Ni-
mic. Acum chiar dacă aș cîștiga, ar fi prea tîrziu.
Orice s-ar întîmpla, ar fi prea tîrziu”.
Starea lui stîrnită din ajun, foarte puțin stîrnită,
fiindcă avea o fire reținută, continuă; își aminti
și ceea ce gîndise în clipa în care adormea — ceea
ce nu se mai întîmplase; el măcar nu-și aducea
aminte să i se mai fi întîmplat. Gîndul acesta îl
preocupă toată ziua, strîindu-i odihna. Fu neliniștit
de speranța cîștigului, foarte puțin neliniștit, totuși...

desene de NICA PETRE

lul cu glugă pentru ploaie, sandalele și bocancii,
cămăși, pijama, în fine, tot ce era necesar, pînă
și cadourile pentru rude.
Sîmbătă dimineață, în ajunul plecării, treclind
prin dreptul agenției Loto-Prono, se opri să vadă
ce numere ieșiseră. Îi veni să leșine. Ieșiseră nu-
merele lotului său. Toate trei. Premiul special I.
De obicei cel mai mare. Nu leșină. Fu doar emoția
unei bucurii mari, neașteptate. Își reveni repede și
se duse liniștit la serviciu. Nici nu se gîndi prea
mult la noroc. Își spuse numai: „Totuși se întîm-
plă să vie”. Pe urmă își văzu de lucrul lui zilnic
sortarea corespondenței.
La prînz, după ce minea și își citi ziarul, îi spuse
și Alinei: Femeia înlemni. Se uita la el cu ochii
mari, parc-ar fi cuprins-o o spaimă de moarte.
Era palidă și tremura. Îngăimă buimăcătă:
— Cit?
El ridică din umeri:
— Nu știu... Dacă-i numai al nostru, poate să
fie și patruzeci de mii. Dacă-s două sau trei,
se-mparte. O să vedem noi cit e...
Încă uluită, cu limba legată, ea mai întrebă:
— Nu... nu te bucuri?
— Ba da.
Bruse, îi țîșniră lacrimile. Tipă, ca disperată:
— Gogule! Innebuens!
Și se atîrnă de grumajii lui, hohotind. Îl săruta
și-i spunea printre sughițuri:
— Inne... bunec... Ah... patruzeci... de mii... Tru-
soul... Picăi...
Încet, încet se linișți. Continuă, suspinînd doar din
cînd în cînd:
— Am s-o-mbrac, scumpa de ea... Merg cu ea la
marc... Mie îmi fac doar două rochii... Ei îi tre-
buie mai multe... E-așa de frumoasă... Punem la
CEC și pentru o garnitură de mobilă... Cine știe?...
Azi se căsătorec de foarte tineri... Putem să ne
așteptăm și noi... Cumpărăm și-un covor în sufră-
gerie... Avem nevoie și de vase...
— Și continuă astfel vreau sfert de ceas, înșirînd
lucruri pe care Gogu le știa pe dinafară. Gogu o
asculta, nu prea atent, și nu gîndea nimic.
Deodată Alina tăcu și-l privi speriată:
— Ești sigur c-am cîștigat?
— Da.
— Hai să controlăm.
Luară ziarul și controlară.
— Ah. Am cîștigat... Nu se poate să fie și altele.
Nu se poate. De cînd așteptăm.
Gogu se gîndi la fețele pe care le trage norocul
unora și zise înțelept:
— Nu se știe niciodată.
— Nu se poate. E numai al nostru. Aș și muri
dacă ar mai fi unul pe premiul ăsta. Și dacă-i
mai mult de patruzeci de mii?...
Alina se pleni cu palma peste frunte:
— Gogule, acum poți să pleci și tu în Ceho-
slovacia.
— În Cehoslovacia? o întrebă el mirat.
— Da! Avem bani. Poți merge cu avionul.
— Imi dă ameițe.
— Sau cu vaporul.
— E pliticitător cu vaporul.
— În fine, oricum.
— Las'. Nu-i cazul. Mă duc la Rucăr.
— Cum vrei tu, dragă. Ah. Sînt așa de feri-
cîtă...

Gogu plecă a doua zi dimineață la Rucăr într-o
dispoziție foarte ciudată. Făcuse o descoperire pe
care nu mai avea o-o uite. Venise prea tîrziu ca
s-o mai poată uita. Vreme de două săptămîni, îl
preocupă meru această descoperire teribilă și nu-l
lăsă în pace nici după aceea. Se gîndi că el nu
însemnează nimic pentru nimeni. Nici măcar pen-
tru Alina, cu care trăiește cîntit de douăzeci de
ani. Nici pentru Pica. Nici pentru Tibi. Dacă el
ar dispărea, și-ar găsi alt partener de remi. Oricine
e-n stare să joace remi, dacă are timp de pierdut
și răbdare pentru așa ceva. Nici la serviciu, la sor-
tarea corespondenței, el nu însemnează mare lu-
ceru. Ușor găsești un altu care să cartez tot atît
de precis și de repede. Lipsa lui nu s-ar simți
absolut niciieri, n-ar schimba absolut nimic în
lume. A trăit degeaba. Iar norocul să înțeleagă
acest lucru i-a venit prea tîrziu.

— Ce șansă are un bărbat să găsească tocmai pe femeia potrivită lui? Așa zice și poporul: se potrivește sau nu se potrivește.

— Da. Așa se zice: sînt făcuți unul pentru altul sau mă rog, nu sînt. După ce devine căzută.

— Tocmai asta-i. Ce șanse au să se găsească bărbații și femeile făcuți unul pentru altul? Cinci sute de milioane de alternative...

— Păi nu-i vorba de cinci sute de milioane de alternative.

— Ba de cinci sute de milioane.

— Păi dacă ai sta să alegeți din cinci sute de milioane, nici n-ai ajunge să le numeri pe toate. Lucrurile se-ntimplă mult mai simplu. Degeaba le complici tu.

— Nu le complici eu.

— Fapt e că pină la urmă se găsesc. Nici zece la sută nu rămîn necăsătorii.

— Iar statistica!

— Păi nu-i așa?

— Nu-i așa. Se găsesc desigur. Dar se și potrivește? Găsește fiecare pe omul unic pentru el? Cu care să se înțeleagă de parc-ar fi el însuși?

— Ei! Pină la urmă ajung ei să se potrivească. De ce nu? Și chiar să fie unici unul pentru celălalt. N-au încotro.

— Da. Sigur. Și dragostea?

— Păi bine-nțeles că pe bază de dragoste. Sau, mă rog, poate fi și pe altă bază. În fine, cumva se întîmplă.

Zeno m-a prins ușor de braț, aplecîndu-se puțin peste masă:

— Cumva se întîmplă. Ești un om fericit. Te învidiez. Nu-ți bați capul după ce lucruri pe care le înțelegi ușor. Ceea ce nu înțelegi te lasă rece.

Nu mai părea chiar așa de amărît și nici speriat de propriile sale gânduri. Surdea și-și lungea buzele.

În jurul nostru era gălăgie asurzitoare și aerul plin de fum de țigară. Orchestra bubuia din tobe și țipa din toate alăturile, de se cutremurau geamurile. Noi sorbeam înecător din vin și ne priveam surîzînd. Eram prieteni de multă vreme și ne simțeam bine împreună, chiar dacă nu ne înțelegem decât așa, din cînd în cînd. Și, în fond, ne înțelegem.

Zeno a continuat totuși:

— Te-a preocupat vreodată logica sentimentelor?

— Probabil că da.

— De ce poți iubi pe cineva cîruiă nici nu-l pasă de tine sau care te iubește mult mai puțin sau nu te înțelege sau pe cineva care te disprețuiește sau te minte și te înșală? Cum poți iubi pe cineva cu care nu te potrivești? De ce? De unde vine?

— Iarăș? — m-am întrebă. Pare să se terminase. În fine. Dă-i bătaie. Timp este.

Am spune-mi, ce crezi, de ce se iubește marea ăia?

— La privit într-acolo, dar tinerii pleaseră. Masa era ocupată acum de o pereche mai în vîrstă; amîndoi preocupați numai de friptura din farfurie — nici nu se uitau unul la celălalt.

Am dat din umeri, risînd și făcînd cu ochiul.

— Jocul întîmplării.

— Intrigat. A privit și Zeno spre masa aceea și a izbucnit în ris.

— Da, ai dreptate. În fine. După douăzeci de ani nu mai are rost să te întreb și cum țî-a făcut cadou întîmplarea.

— Ne-am îmbătat, dînd mălăpene, i-am spus.

— Hai acasă.

— Mergem.

După ce-am rămas singur, în drum spre casă, tot mormăiam. „Teribil e Zeno ăsta” și rideam, așa, de unul singur.

GL vă recomandă două schițe de

RADU F. ALEXANDRU

Născut în București la 12 Iulie 1943. Profesor de matematică la Școala generală nr. 191 (absolvent al Facultății de matematică în 1965). Activează în cadrul Teatrului Studențesc, unde, de altfel, are o piesă în repertoriu. Publică pentru prima dată.

braconaj

Curios om era Mister Frankie. Așa și chema, Frankie. Român. Noi îi spuneam Mister. Se lua de tine cum intrai în sală, Oricine ai fi.

— A mai venit o gloabă.

— Și pentru el toată lumea era „o gloabă”. Și reușea să te facă să crezi, chiar dacă pentru un moment, că ești chiar așa. Mic, cu nasul turrit, fără dinți în față, părul scurt, urechile tumefiate lipite de cap, cu ghele înalte în picioare, Frankie țopăia tot timpul în jurul tău fără să te lase să-ți dai seama cu cine ai de-a face. Cînd începea să te bilbi era în regulă. Atît aștepta.

— Al și echipament, da?!

— Da.

— Scoate-l!!

— Și-l scoateai. Tu un tenis sau pe ce apucași să pui mina. El restul. Ți le arăta pe jos.

— Du-te și te dezbracă.

Dar asta după ce te-a văzut stînd cu boarfele în brațe în fața lui și neștiind încotro să o apuci.

Dar frumusețea începea cînd apărea în sală. Dezbrăcat. Te poțea în formație, ceilalți făceau deja încălzirea și începeai să te omori numai să începi de gura lui. Nici nu te observă. Pe urmă venea o figură grozavă pe care nu-ți dădea mîna să nu o faci și după care întoldeauna, dar absolut întoldeauna bușea de dușumea. Nu-ți mai simțea oasă. Și atunci începeau ceilalți. Să ridă. Cu Mister Frankie în frunte. Ei de fapt nici nu lucraseră. Așteptau. Știau lecția. Obținuseră deja dreptul să privească și să ridă. Lui Frankie nu-i plăcea să ridă singur. Și dacă trecea și de asta te puteai considera deja admis. Începea lucru serios.

— Așa mă, așa; să te faci ca parizul. Că vine vara și începe strîndul și nu o să-ți dea mîna să tești din cabină. Lucrează-ți hoitul.

— Și lucrul. Fiecare cît îi lineau belamalele. Dar, mai mult ca toți, Frankie. De la șase la opt nu stătea un moment.

Primele două săptămîni fugăi prin curte și sereai coarda. De mînuși nici vorbă. Cînd intra în ring cu ceilalți puteai să pleci. Cum vroiai. Dar nu pleca nimeni. Îi așteptau pe Frankie. La duș. Acolo intrădeu devenea Mister Frankie. Și totdeauna se începea cu același lucru. Unul zicea:

— Nu știu ce dracu să fac. Nu dau un chil jos.

— Mînuși prea mult, spune Frankie.

— Nu mînuși maestre, zicea băiatul.

— E sonat. Asta-i tot.

— Cum vine asta?

— Într-o zi aștepta în hoțul unui manager. Cînd i-a venit rîndul, secretara l-a chemat. Nu a auzit. Ațipise. Fata a mai încercat o dată și apoi a scuturat un clopoțel. Atunci s-a trezit. A sărit în picioare și a început să boxeze cu umbra. Cam despre asta e vorba. Asta e fost doar începutul, a mai spus el. De atunci a încasat-o mereu. Dar mie îmi venea greu să cred. Sau nu puteam.

— Și meciurile formidabile din Franța?

— A zîmbit.

— Nu-i un băiat rău. Crede-mă, nu-i un băiat rău. S-a bătut mult.

În ziua aceea a venit ultimul. Nu se mai întîmplase. A înțirizat și în vestiar. Unul s-a dus să vadă despre ce e vorba.

— Cheamă-ți și pe ceilalți, a spus Frankie stînd pe bancă.

— Ne cheamă în vestiar, a spus băiatul, și noi ne-am dus cu toți acolo.

— Vreau să vă mai arăt ceva, a spus Frankie. Și a scos din eac un pachet. L-a deschis. Și a scos cel mai frumos chilot de sport pe care l-a văzut vreunul dintre noi vreodată. Albastru deschis. Mătasă naturală. Pețit cu bandă roșie. Tot mătasă. Pe el scria „Frankie Jr.”. Și trei stele aurii. Tot din mătasă. Și chilotul era căptușit cu mătasă albă. Și avea și suspensor.

— Nimeni nu a mai avut așa ceva, a spus Frankie. Au vrut să mi-l cumpere. Bani grei. Imposibil. Era masca mea. Dacă și-ar fi făcut unul la fel s-ar fi făcut de ris. „Le-ai furat pe Puștii”, ar fi spus lumea. Și chiar așa ar fi fost. Furt.

Am trecut în sală. Am făcut repede încălzirea și apoi la mînuși. Fără lecție. Cîne vroia într-o lucră în ring cu Frankie. S-au bătut grozav. A dat și Frankie. Măi mult se ferea, dar cînd lovea o făcea fără milă. Pe vreo doi l-a podidit singele. Și el a încasat serios. Și toate astea în tăcere. Fără nici o vorbă. Nu se vălta nimeni. Tot în tăcere s-a mers și la vestiar. Am intrat la duș și deodată am auzit țipete dincolo. Disparuse chilotul lui Frankie. Cînd am intrat, toți erau în picioare pe bănci cu prosopul în jurul mijlocului. Apoi cineva l-a văzut. Pe dulap. Frankie a sărit, l-a dat jos. Atunci am amușit toți. Chilotul era murdar. Cineva îi folosisse, după care l-a aruncat acolo. Acum Frankie stătea cu ei în mîna. Și cineva a pufnit în ris.

— Și încă unul.

— Și încă unul.

— Și încă unul. Cu hohote. Se loveau cu palmele peste pulpe și îi sufoca risul.

— Și a început să hohotească și Frankie. Chîrțit. Mai tare ca toți. Cînd a ridicat capul, ochii îi erau plini de lacrimi... Toți hohoteau.

CONSTANT TONEGARU

lecția de botanică

Treizeci de ani — treizeci s-au mîntuit în umbră — ultimul piere sub sinul tău mărunt ca o vrăbie în mare tăcere.

Treizeci de ani — zeci cu pus margine unui vînt cald și altuia rece, pînă cînd singele meu trîndav și poirivnic a început să-i amestece.

Mari ruini de flăcări întunecă întinericul să poată crește macul tău negru — potirul somnului cînd trece furtuna în pămînt bătă tare.

Să bem încă un rînd din această floare senină ca oglinda care după ce a văzut un viul privește la Ofelia cum se piaptăna de melci — Cum din buzele ei triumful răsare — macul.

frunza de apă

Mi-e soarele stîns și lumea-i un cărbune dar înăuntru drept miez a mai rămas din care ies înalte ferigi cu păsări oarbe o loarimă ce-nnoarce cadranul unu caes.

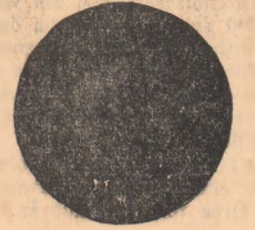
Pe Madeleine în fruntea izoului printre pești noaptea cu pulpa ei albă cum tulbură apele acre-o gîsești sunînd stelele ruginite pe fund ca o salbă.

Altădată umbla din Madeleine pe iaz spre malul căruia sufar numai o jumătate adormită din obraz iar restul era frunză de nufăr.

Palidă unde sînt declinări e păstrată prin cartea de limba latină iar jumătatea doua din chip în cer neapărat o să vîntă.

Din zăpada de pe balță, ușor ca peruca purtată pe tron partea din somn spre o altă Madeleine.

Ah! Vesel sint iubite trecător, masca de lut surdă cînd se frînge, căci goful arterelor sint cum îi sună sporiile ferigilor în loc de singe.

undina

Tu nu vrei să ieși în formă de cîntec nici aprinsă floare de nufăr cum sint lanternele plutitoare — ca tuburi de orgă tăcută și papura neagră.

Ești umbră care face amor cu ziduri albe sugrumată de vița sălbatecă — frunze cu pasul încet prin aer ies și fac toamna bolnavă prin zîmbetul tău departe de lume.

Vino să sucim gîtul lebedelor pe raza lunii unde trec albastre — în ochii sîngerînd ai nepții să bem din gîtul lebedelor viața fără întrerupere.

Cade moale vîntul de seară cu aur roșu cîrș din făcături — singuri, lupii nu mai sfîșie se caută sălbatic pentru dragoste prin păduri.

noaptea

Depart mor arii reformate — aici între ziduri tainice pe această scară singurează Luna cu nește de umbră, ca niște mari steaguri pentru dolii.

Ne vom înllni pe oricare treaptă roasă unde atîrzi s-au despărțit — pașii tăi fierbinți umezesc piatra, zidul orașului pe care-l strîvești în povești.

Ce fel de pești făcuți din Intineric pot trăi în lumină? Dacă trec asemenea rîndunelor vestec noaptea toată care vine după multă pradă.

Mulți sălbatecă se apropie toamna — mult mai lîngă pămînt singele jîvinelor se leagă. Iubito, prin părul tău despletit am citit atunci ninsori de frunze majore.

Iubito și trupul tău alb s-a făcut seară — tu nu m-ai văzut cum am trecut ca o noapte mai mare ca noaptea; acest cîntec trecut este muț.

GABRIELA MELINESCU

lui

S-a dus Don Quijote. De-acum voi adormi pe o sa de cal. În ce chip se va arăta acela care-are vrea să doarmă?

Mă vor opri pe mine și vor ști ce legi mi se cuvin soldatul înlemnit cu blondă și meseriașul care are viața cea mai reală și marinarul lovind în plinza albă și dacă cibul este undeva, nu-l căutați în locul unde este.

Dar eu zic: viața, viața, viața și mă gîndesc că seamănăm cu toții și abia un copac nu e la fel cu altul.

tabla intii

Credeam că sint tîndr băiat uitîndu-mă la tine zeule tîndr, capul de sfînt atîngea miinile care-mi alîndă. Curios te pîndeam și gîseam asemenea cum ingerilor li se poate da aceeași față înspăimîntător de blîndă. Totul ni se cuvenea atunci, unul din altul plecam, păream apărați de stafia care ne-ncepă și sfîrșea. Starea de veghe mi-e grea, azi știu că sint femeie, zac în literale numelui tău, cîi voi putea îndura nimeni să mă scape nu poate. Credeam că sint tîndr băiat.

Bărbatul singur, vai, gînditorul, iubitei îi spune: nu sîntem una chiar dacă jumătățile se sting și trupurile se unesc ca jumătățile de sferă.

Femeia singură, vai, tulburată iubibilului îi spune: nu sîntem una chiar dacă jumătățile se sting și trupurile se unesc ca jumătățile de sferă.

Ei intrîstindu-se, știind greșeala și legea aspiră din doi, dar unul singur va cîștiga și celălalt va muri solemn ca taurul adus în luptă.

ploaie

Plouă. Eu înțiesc al plouă. Punct de văz al lumii apar în pămînt. Aria odihnei mele începe de la ochii plîni ai tîndrului sfînt.

Lacrimașă ferum cad peste lemne ude și se face jalea mea mai mare decît trupul decăzut în pace.

bumerangul

Motto: „Și mai presus de orice sînti credincios ție însuși!”

— Acum stînești mulțumit tovarășe profesor?... Amenașeră, în cele din urmă, laboratorul de chimie: mesele la perete, robinetele de gaz metan invelite în hîrtie creponată, cîteva ghirlande colorate, iar pe tablă, mare, cu cretă galbenă „Clasa a VIII-a A vă urează petrecere frumoasă”. Cam atît. Sîdeam la catedră, eram doi-trei profesori și o învățătoare, din partea E.O.B., cu soțul. În cîntul mesei laborantă. Nu uitam unul la celălalt, aruncam cînd o vorbă, zîmbeam și din cînd în cînd priveam copiii. O făceam repede, pe furis, și nu întîmîndam, am fi răspuns noi, dar cred că ne jenam, ne jenam în tăcere ceva și știm măcar de ce, poate și numai pentru că vîrsta lor... vîrsta noastră... vîrsta. Nu, nu vîrsta, ceva ce nu poate fi definit, un sentiment ce nu se lasă diluat în cîteva cuvinte. S-a organizat un concurs pentru cel mai bun interpret — ei au cîntat, noi am ris, am pus note, nu puteam să nu punem note și la sfîrșit am împărțit primele trei locuri între elevii claselor celor trei profesori de față, și nu ne certăm, mie că eram organizatorul mi-au dat și o mențiune.

— Acum stînești mulțumit, tovarășe profesor?!

Din a VIII-a A, cea care organizase, nu erau decît patru — clasa era pedepsită — veniseră fără vîta mea. Eu îi pedepsisem. Pentru că... pentru că... pentru că... Pentru că eram foarte supărat pe ei. Nu credeau că am să-i pedepsesc, cînd și-au dat seama că e vorba de ceva serios au vrut să

conțrarmădese fost. Dar atunci nu ar mai fi fost o pedepsă — i-am scos de la ultima oră și le-am cerut să aranjeze sala. Unii au strîmbat din nas: — Noi să muncim ca ceilalți să danșeze... Dar asta nu avea nici o importanță, sala trebuia amenajată. Pe Jeni am trimis-o acasă după Adamo. Avea o placă pe care înștală o promisă că o aduce. Acum vedeam că ezită. Dar asta nu avea nici o importanță, placa trebuia adusă. Copiii erau neruoși. Vreau două fete își ștergeau pe furis, cite o lacrimă. Laborantă m-a rugat să renunț. Dar asta nu avea nici o importanță. Ei erau pedepsii. Cînd au plecat acasă, fetele, majoritatea, plîngeau. Nu toate, cîteva mai încăpăinate căutau să le liniștească și pe celelalte: — Termind cu plînsul, hai să mergem.

Au plecat. Îi urmăreau de la fereastră și îmi părea rău. Al dracului de rău.

— Acum stînești mulțumit, tovarășe profesor?!

Era Jeni. Mă privea cu ochii mari. Ce zîmbet trist poate avea un copil de treisprezece ani! Probabil aștepta un răspuns. Sîdeam în fața ei, privind-o-mă de afară mi-ai fi dat, probabil, seama că eram de caraghios. Aș fi vrut să-i explic, întotdeauna cînd nu sint în stare să fac ceva încep să dau explicații. Dar acum... Acum trebuia să tac, simțeam că este absolut necesar să tac. Fata întrebă: — Acum stînești mulțumit, tovarășe profesor?!

Și continua să întrebe. Privindu-mă. Această privire cu care mă urmărea în timpul orelor, o privire flămîndă, o privire dormită de a afla, de a ție

explica, o privire în fața căreia te simți gol, dezgustat de goli, pentru că îți arăcă că nu ai ce da, nu ai ce explica. M-a surprins tonul. Poate în altă situație aș fi ripostat. I-oi fi făcut observație legat de felul în care îi este permis să vorbească cu un profesor. Chiar dacă este supărată. Cu atît mai mult dacă este supărată. Dar nu am făcut nimic din toate astea.

Într-o fracțiune de secundă m-am văzut cu zece ani în urmă. Aveam la istorie o profesoare tîndră. Îmi plăcea. Îmi plăcea foarte mult. Îi era săproape teamă cînd intra în clasă — eram o clasă diftilă — și avea o notă de crispere pînd ajungea la catedră. Atunci se lîntzea. Vorbea frumos. Cred că își făcea curaj. Odădat am oprit-o pe culoar, în fața cancelariei și am întrebă-o cum își explică că Tallierand, care l-a strădat pe Bonaparte, a lăsat un testament în felul în care l-a lăsat. M-am privit ulmită, la clasă făceam Evul Mediu. Eram aproape cu un cap mai înalt. Simțeam că are să-mi răspundă. Atunci s-a apropiat un profesor, un mare farscur. Niciodată nu l-am simțit. El simțea asta. Vroia să știe ce s-a întîmplat. Iniți e ezitat, apoi schișind un zîmbet ca a repetat întrebarea mea. A luat-o de braț, și a condus-o în cancelarie. Mie mi-a spus: — Du-te dracu de profesor. I-am răspuns, în gînd, cam în același fel. Mi-era ciudă, chiar dacă știam și singur răspunsul.

— Sînești mulțumit, tovarășe profesor?!

În prima oră de engleză a-aris mult: el, bi, si, ci și așa tot alfabetul ne-a amuzat teribil. Profesoara nu s-a supărat, cred

că a înțeles, din cînd în cînd gloaba. A început să mă placă. Mă cel mai mult. Aveam un accent grozav, toți mă întrebau cum fac și eu le spuneam că nu știu. Nici nu știam, dar nu avea nici o importanță, mă simțeam grozav. În clasa X-a eram tot timpul cu pieptănuș în mîna și-mi plăcea să mă plimb pe stradă. Odădat am făcut un banc prost, am fost obraznic, probabil nu prima dată. Mi-a spus: — Ești un golan.

M-a durut. Dar avea dreptate. Ea avea dreptate, chiar dacă nu eram tocmai așa ceva. Niciodată nu m-am gîndit că am să ajung profesor. Cînd o văd pe stradă nu o salut. Mi-e rușine. Pe cuvînt e de onoare. Este singurul motto. Și toate astea într-o singură fracțiune de secundă. Poate au fost două. Cînd m-am întors am dat din nou de Adamo stînești mulțumit, tovarășe profesor?!

Dar era altceva. Știam ce se întîmplă. Ceilalți dansau. I-am explicat în cîteva cuvinte tot ceea ce credeam că are nevoie să m-am bucurat cînd am văzut-o zîmbind. Cîteva colege din clasa zălăbă a chemat-o în laborator. Ezita. Mi-am făcut de lucru în cancelarie, nu s-ar fi dus dacă aș fi rămas acolo. Și eu vroiam să se ducă.

E foarte greu de lucrat cu EI. Mi-e foarte greu să împac amintirile cu catedra, visurile cu cei patru pereți ai clasei. Niciodată nu m-am gîndit că am să ajung profesor. Într-o zi am să plec. Nu știu unde. Am să ies pe seară, și înainte! Aș fi vrut să-i spun asta și ei-mai alesă asta. Nu am voie. Are încredere în mine. O știu.

Cînd am intrat în laborator dansa. Și zîmbea.

TEATRUL POETILOR*)

Incep prin a vă face mărturisirea că deși activitatea mea în teatru rămâne destul de obscură, totuși dragostea pentru spectacol mi-a rămas o raclă foarte veche. E moștenită — după cum ar consemna-o prietenii cu care lucram zilnic acum o jumătate de veac în gazeta Rampa. Acolo ne-am întâlnit în scris înțibia oară cu Alexandru Davilla, cu Brebanu, cu N. D. Cocca, cu marele Argehi, și cu Tudor Mușatescu — pe care-l cunoșteam debutând în poezie — cu Nicușor Constantinescu, un valoros element artistic al genului de revistă și comedie muzicală.

Istoria teatrului pomenește că bunicul meu după tată a fost actor teatru vreo sută de ani — actor diletant, bineînțeles, pentru că nu a exploatat o meserie, ci își dăruia entuziasmul o pornire sufletescă vrăjitei atracții pe care o are dintotdeauna scena. Și noi, în debuturile noastre literare la Rampa, scriam aproape zilnic pe gazeta, dar din tot sufletul, cu acel avânt care rămâne harul tinereții de totdeauna.

Subiectul cărui îi închinăm aceste rânduri e „Teatrul poezilor”. Deci, nu o să ne luăm cu morile de vânt, cu toate că peisajul de pe acest tărâm e bintuit de multe furtuni, ci ne vom mulțumi a-l schița în linii sumare, pomenind în vesticie pe acel „gazetar” care nu știu dacă a scris vreodată un articol, dar a deținut ani de zile fotoliul lui Ion Ghica numai pe acest argument al incompetenței. Pe atunci „Directorul” a întrebat cu răsunet pe Ion Marin Sadoveanu:

— Ce mai scrii, bă?
— O piesă cu Săvănara.
— Eh, isprăviți odată cu colaborările! De ce nu o scrii singur?
— Era plătisă că eu scriesem și jucasem piese cu Pillat, cu Scarlat Froda, cu Păstorul Teodoreanu și habar nu avea, în puritatea inculturii sale universale, că Săvănara e un personaj istoric și nu un dramaturg în viață.

logul lui Faust al lui Goethe, dar cu totul altfel, căci e vorba de ceva specific al nostru.

Scena reprezintă o casă rău mobilată, ale cărei ferestre dau peste riu. Pe o masă, cărți risipite și o hîrcă de mort. E noaptea. O candelă luminează cînd și cînd, și o singuratic vorbeste:

„Nimic, nimic... Lumina mi se ascunde mie!... O, studiu fără roade ce m-ai înveninat, Tu mi-ai răpit plăcere și viață și junie, Și nu mi-ai dat nimica din tot ce mi-ai luat.

A trebuit a trece cincizeci de ani de trudă Plecat pe cărți să aflu că nu pot și nimic... Căci, Belzebut din Tartar să-mi fie mie rudă, De știu mai mult ca prostul ce n-a-nvățat nimic.

Am căutat misterul în lumi necunoscute: Pe oameni, pe natură, pe toți am întrebat: M-am coborît în lumea morimintelor tăcute Și pe țărîna lumii adînc am meditat.

Am despicat țărîna, precum și cugetarea, Și nu știu, cugetarea e care-ar fi urmat Materiei, sau lutul a urmărit suflarea. Sau altfel cugetarea (și nu m-am luminat)? Mai bine jucam ursul la porțile străine! Căci cel puțin ursarul tot crede în ceva.

Dar eu nu cred nimica și nu știu de fac bine Să nu cred; nu știu iară de fac eu rău cumva?... Dar am aflat că nu e mai mare bogăție Decît credința noastră, ș-atunci am pizmuit Pe prostul care crede și trece-n bucurie

O viață-n care nu știm la ce am mai venit... Ciudată, Doamne, este ființa omenească... (După o pauză, lînd hîrcă de mort în mînă)

Ah! Iată ce rămîne în lume după noi!... Ce-ai fost în astă viață, țărîna pămîntescă? Tu poate-ai fost ca mine, împinsă de nevoi? Ori poate o frumusețe la căreia piciorare Ca pulbere-auriată, junimea ai călcat!

Ai fost ferice, poate? Și mîndră, rîzătoare, Ca visul tinereții din lume ai zburat? Dar unde e mîndrețea și dalba ta junie? Voi, care-ai fost iubit-o, vedeți ce ați iubit? Vedeți totdeauna a voastră nebulie.

Via dulce ce se stinge îndată ce-i gândim... Dar ce zic?... el fu, poate, vr-un domn aici în lume: Această hîrcă poate ce vîntu-a trezurat! Nu s-a plecat în viață și poate l-al ei nume Mai multe milioane de sclavi au tremurat?

Dar unde-ți este tronul, coroană și mîrire? Ah! Unde-ți e slava, mîndria, poporul credincios? Un cap de sclav, alturi, nu este oserebră Din tine și dintă-nal! — aveți același os... Pe urmă vin boierii și poemul, înainte de a fi realizat ca piesă de teatru, devine poezie, în care Bolintineanu uită intențiile dinții, de a face o lucrare dramatică.

și cu Șezătoarea dialogată din Povestea vorbii a fiului Pepei, se realizează în vremurile noastre prin poemul feerie Satul fără dragoste de Radu Bourceanu, o piesă de teatru cu aspect foarte românesc, foarte poetic și, după mine, foarte adevărat.

Și dacă în unele cazuri îmi explic însușul poemului Fata ursului datorită unor nepotriviri de interpretare, păstrez nezdruncinată convingerea că într-o reluare, această piesă, care era cînd nu se vedea... o să câștige succesul meritat, așa cum cred și în poemul feerie Pribegia, al lui Vasile Voiculescu. Teatrul contemporan al poezilor își însemnă succese încă vajnice, între care publicul de azi mai cunoaște feeria lui Victor Eftimiu, intrată în repertoriul permanent, iar dintre tineri păstrăm nădejde în multe talente noi, ca să nu amintim pe Geo Dumitrescu din generația îndreptățită să culegă aplauze. Azi, în fruntea teatrului se află un poet, iar sprijinul pe care îl dă literaturii e din cele mai rodnice.

Teatrul poezilor nu e un teatru de meserie, ci un teatru de vocație, nu am să uit că în dorința de a scrie teatru, pe care o purtam cu o înconștientă impulsivitate moștenită, am fost și eu unul din cei mulți care au încercat să învețe îndelețnicirea, pe care o simțeam ca atracție covârșitoare către scenă. Și cînd împlinirea mi-a dat prilejul să fiu rezigov pe o scenă provincială, am primit, dîndu-mi toată silința să învăț pe confrății mei, actorii, dar mai ales să învăț eu însumi marelui meșteșug. Exemplele ilustre ale lui Shakespeare și Molière, care au făcut ca actorii descoperirea dîntîrului a teatrului, auveau să fie urmate în zilele noastre de un Gaby, iar în România de un Victor Ion Popa, de un George Mihail Zamfirescu, de un Ion Sava, pe care îi pomenim pentru tot ce în curată pasiune pentru teatru au învățat ei și au ajutat și pe alții să învețe. Nu face teatru dacă nu ești de meserie!

Cum vrei că un autor dramatic să scrie roluri pe măsura omenească dacă abia cunoaște, sau nici nu cunoaște cîntec de clif, ce poate da un actor într-o distribuție ideală? Nimeni nu se naște desăvîșit. Avem nevoie să învățăm neconștient, în strădania foarte lungă pe care o reprezintă arta, în viața destul de fugară cînd e însoțită în deșert. Pregătirea în această meserie de artă își are multe de învățat. În munca teatrală, o muncă grea, de fiecare zi, întru descoperirea a ce avem mai bun fiecare dintre noi, întru dăruirea cea mare care trebuie să fie un prinos pe altarul țării și umanității.

Ca să încheiem această lungă evocare justificatoare de ce iubesc teatrul, țin să aduc aminte că bunicul Vasile Maniu a scris piesa „Mihail Vitcazu la Călugăreni” și altele, dar nu numai pentru atât s-a bucurat de prietenia lui Hașdeu și a lui Vasile Alecsandri. Făcea parte din restrînsa Academie Română ca istoric și ca scriitor originar prigonit din Banat. (A fost și deputat ialomitean la 1877, pe vremea războiului, după cum se vede din dezbaterile parlamentare, după ce înainte a ținut cuvîntări alături de Bălcescu, pe cîmpia Cotroceniilor, așa precum îl amintesc și Xenopol).

Urmașii, generațiile mai tinere, în condițiile din ce în ce mai prielnice, vor purta mai departe izbînda versului românesc. Dar pentru această izbîndă vor trebui să ostenească într-o pregătire mai mare. Vor cere iar trecutul din legende și povești, din pagini de cronică și din fapte istorice, vor face ucenicie lingvistică și arheologică și oameni de artă, vor îmbina poezia trecutului extrasă din filonul de aur al sufletului românesc cu valoarea activă și toată comora de energie creatoare a unui prezent social care făurește viitorul.

Așa cum revoluția socialistă a pus în valoare pentru toți bogățiile țării, folosind metodele de cultură care încep alături cu o agricultură limitată de progrese științifice, clif și cu stîrpică neștiinței de carte, iată că și pe tărîmul artelor își face loc aceeași rodnică preocupare de a înlesni condițiile de creație pentru toți acei care au har și care alădăta să irosească săraci într-o țară bogată, fără să fi avut puțină să ducă la îndeplinire menirea lor.

Adrian MANIU

Regia poetică și vers teatral

Poezia în teatru își are variate genuri. Este eroică, lirică sau sarcastică și foarte puțin descriptivă. Culoarea în funcție de necesitate o suplinește decorul, costumul, grima și mai ales pensula mare a proiectorului pentru efectul de lumină, intrucît în teatru toate coroborează, teatrul fiind o neconștientă înmănușare a tuturor mijloacelor de exprimare gîndite în succesiunea de timp care constituie durata unui spectacol. Versul teatral își are un stil aparte. El trebuie să fie cit mai direct, nu-și îngăduie reveniri decât în bisări, care totuși întrerup direcția și intensitatea unui spectacol. Spre deosebire de teatrul citit, care-și are bineînțeles capodoperele lui, teatrul jucat nu își îngăduie reveniri și repetiri.

Fraza, chiar în versuri lungi, trebuie să fie cit mai curată și mai limpede ca înțeles imediat pentru toți spectatorii. În această calitate — pentru care teatrul a fost numit o școală a graiului — avîntul inspirației lîndu-și zborul, creează versul în acțiune. În tendința de a fi cit mai desăvîșit, păstrînd cadența ghîndului, tînde să fie cit mai sonor și cit mai clar. Ajutat de actorul care-l trăiește, de gestul întărit de mimică, dar mai ales de muzicalitatea exactă a intonației, versul se străduie să împărtășească o serie de inspirate stări sufletești. Sugestia lucrînd intens prin ritmul care impune lungimi de undă respirației ascultătorilor și cînd vraja prinde auzul, efectul se transformă într-o transă colectivă, producînd efecte covârșitoare, în durata cit se desfășoară spectacolul ca o trăire temporală în atemporal, făcîndu-ne pe noi oameni din totdeauna mai buni, mai drepiți, mai înțelegători de adevăratele vieții, folosind puterile reculegerii, trăind cu acest prilej în convenționalul visului o evadare din preocupările zilnice, o înălțare în peisajele vieții din trecut sau viitorul imaginari și intrînd în suflet purificat în lumea ghîndului. Iată cîteva adevăruri poetice, pe care zadarnic am căuta să le trimbișăm cu slabele noastre puteri de glas și zadarnic am folosi metode mai pedante de exprimare, ca să încercăm a le lămuri mai analitic.

Actualitatea teatrului poetic

Multe s-au schimbat de atunci. Teatrul poezilor, care stă la temelia teatrului, e un izvor de inspirație sănătoasă, adînc uman și înalt uman. Îmi simțim ca o pornire sufletescă rămasă vie și după ce s-a descotorosit de șablonul „triumfalist armonios” al teatrului bulevardier și după ce publicul a început să caște la banale originalități absurde. E teatrul în care spectatorul își șterge o lacrimă și vede cu alți ochi lumea, în omenia ei sublimă, dornic a înălța trăirea cotidiană în o lume mai înaltă de gîndire, e teatrul în care sex-appeal-ul nu are ce căuta cu vedetele lui fardate simulînd tinerețe profesională.

Are teatrul poezilor un repertoriu aproape incedit cînd ne întrebăm cîte capodopere clasice se joacă, fie chiar și într-un teatru sub cerul liber, cum au fost, poate, teatrul din Sarmisegetusa, sau cele din colonile grecești din Dobrogea, dacă pe acolo se reprezentau tragedii nemuritoare ale marilor poeți elini: Sofocle, Euripide, Aeschyl.

Într-o noapte cu lună am stat cîndva pe o bancă de piatră din micul teatru de la Sarmisegetusa și am văsat cum va fi fost spectacolul de acum 2000 de ani, cu galeria dealurilor de pe care participanții priveau intimidăți ritualul scenei, căci teatrul oficia un ritual de poezie. Așa a apărut inspirația și mai veche în poemul indian, a cărui una dintre versiuni a jucat-o Reinhardt și s-ar putea folosi într-un cadru din O mie și o sută de noți, în tîlmăciră lui Coșbuc (Sacuntala).

Tot poezic, Mihail Eminescu, marele premergător al poeziei românești, a vrut să scrie teatru. E nevoia de vesticie pe care o simte teatrul în trăirea rolurilor, adevăr ce stă la temelia dramaturgiei.

De cîte ori recităm evocarea vieții lui Eminescu, tinerețea în căsuța de suflet, apoi copiii, apoi scoțînd roluri, scriind versuri la o artistă, făcînd critici dramatice de o pătrunzătoare luciditate și lăsdînd în fragmente cîteva admirabile încercări de teatru românesc, înțelegem fireasca legătură între teatru și poezie.

Teatrul românesc ar fi căpătat, din experiența trăită în căsuța sufletului, o admirabilă realizare de piesă istorică în versuri, din epoca vovodăla a lui Bogdan Vodă. În fragmentul păstrat pe care îl citez răsăm dramatic un vuciet de buciim. Acest pasaj din teatrul lui Eminescu ar merita să intre în programul institutului.

ANA (singură): „Am să ascult din codri duiosul glas de corn. Atunci Prichici motanul încet are să toarcă. Prichici, motanul harnic și dragul mamei. Parcă S-aude la fereastră că bate cineva. (Se uită, ride)

Nu e... O, luna dintre dealuri cît de frumos se suie Și sufletul mi-l umple de-o jale mare, mare... Aș vrea acum prin codri să rătăcesc călare Un an întreg acasă să nu mă mai întorc... Să-mi suna peste virfuri duiosul glas de corn. Mama îmi zice: — Fată, închide uși, ferestă, Adev vin zburătorii cei falnici din povești Și pot te să răpească, te duc departe-n lume... O, lasă-ți via, mamă... Dar nu — acestea-s glume! Și — zice mama — foarte frumoși sînt la vorbire El au un farmec care te umple de răpire. Dar — zice mama — dacă te va cuprinde bine Din cap îți scoate ochii și singele din vine.

— Aș, toate astea-s vorbe!... Îmi par niște povești — Mai știți, adevărate pot fi! Să te gîndești! (Începe a-și despletă părul). Ciudat. De-o vreme-nocaoe nimica nu-mi mai place. Mă supără tot lucrul și voi să-mi de pace Ci singură-n odaie să mă închid și leneș Să visez zi și noapte la-mpărțat. Peneș. (Pauză)

Să-mi scoată ochii mic? Îndată mă bocesc. O, ochii mei sărmași... dar eu... eu vă iubesc. (Vorbînd cu chipul ei din oglindă) Ana, răspunde-odată... Frumoasă ești, mi-ești dragă. Tu! Tu ești fata mamei... dar minte n-ai întreagă. (Răsămă cornul în pădure, ca ascultă, apoi stinge lumina) O tu, răsămă numai și sufletu-mi răpește Simt inima în pieptu-mi cum tremură și crește. Dar cine ești, pierdute corn blînd și mingios? De ce-mi sum tu-n vestic? Și vestic tot frumos? (Luna bate tare, ca deschide fereastră). Peste virfuri trece lună. Codru-și bate frunza lin. Dintre ramuri de arîn Mingiosul corn răsămă. Rătăcit, nemișcat Ca un suflet fără parte. Mai departe, mai departe, Mai încet, tot mai încet. (Cornul tace). De ce taci cînd fermecată Eu spre tine mă întorc? Mai suna-vei dulce corn? Pentru mine vreo-o dată?”

Nu citez mai mult. Este o scenă de gingășie, de dragoste, în care Eminescu creează o situație sufletescă inedită, altceva decît prozaismul teatral.

Ne ispitesc gîndul să cercetăm toate cauzele pentru care Eminescu nu ne rămîne și un autor dramatic, totuși nu o putem face acum. E o problemă pe care ar fi s-o studiez cu drag cei ce sînt chemați, prin menirea lor, să stimuleze o dramaturgie românească, cu convingerea că numai în acest fel își împlinesc rolul cultural. Acum, ghîndul nostru se oprește cuicnic în un alt poet, la Bolintineanu, de pe a cărui urmă a rămas un puternic fragment de piesă în versuri filosofice, fragment care ar putea fi introdus măcar ca bucată de studiu la Institut. Este un monolog din „Sorin sau tăierea boierilor la Tirgoviste”, amintind intrucît de mono-

Teatrul și regia poetică

Teatrul poezilor este teatrul care rămîne totdeauna. Îl pomenim în fruntea literaturii universale pe Shakespeare și ne dăm seama cît de greu poate fi jucat fără ca punerea în scenă să ajungă o profanare. Îmi aduc aminte de un rezigov — nu chiar dintre cei mai proști — de acum un sfert de veac, care decretase că Shakespeare „nu mai prinde”, dînd exemplu o piesă pe care o pusesse în scenă chiar el, rezigovul, însă „a căzut de nu s-a văzut”!

Există uneori o irezistibilă pasiune a rezigovilor de a tripota profanator pe autorii morți, care prezintă avantajul că nu pot să protesteze și „făcî din ei ce vrei”, cum mi-a spus candid unul, nu de mult. Socot uti a combate tendința nenorocitoare a multor îndrumători teatrali, care au concepția că teatrul în versuri trebuie spus în chip de proză. Această aberație a contaminat multe scene, înăbușînd repertoriul poetic care, prozaisat, bineînțeles că nu prinde.

Să înțelegem poezia în teatru pornind de la interpretarea actorilor, și de la viziune și de la dicțiune. Teatrul de poezie nu poate fi inchipuit fără mari actori. Subiectul e poetic și în Goethe, Faust cade cînd filosofia poetului nu e înaripată de vers. Poezie este și aventura lui Peer Gynt de Ibsen și drama lui cu pastorul Brand, în altă gamă de intensități și piesa lui istorică Pretendenții coroanei.

Alte nesfîrșite game de poezie găsim în Musset — socotit de contemporanii lui diletant, dar care se joacă și azi la Comedia Franceză — și alte piese de poezie au viață în Molière — care s-a inspirat poetic din improvizații Comediei dell'arte, fără ca aceste adaptări să-i stîrbească drepturile de autor — și la Katona Jozsef, cu al său Bank-Ban maghiar, în care rolul țărănului obidit ni-l amintesc pe Român Grăie din Valca Vodă al lui Davilla. Poezie și vesticia lui Cyrano al lui Rostand și iarăși spășirea dragostei din Clotopul scufundat al lui Gerhard Hauptmann. Poezie e tot eroismul din dramele lui Corneille și Racine, ca să nu mai vorbim de teatrul rus, în care trăiește inspirația lui Pușkin, a lui Lermontov și a sarcasmei lui Griboedov, ca să nu citez decît cîteva dintre un repertoriu vast care nu poate exista decît printr-o nouă școală actoricească de dicțiune și interpretare.

Teatrul poezilor e tot atît de greu de realizat ca și formația unei orchestre simfonice omogene, în armonia unui spectacol. Și acum, cînd ne dăm seama cu toții ce însemnă teatrul poetic, ne apropiem de teatrul poezilor pe care, în originalitatea lor, unii din oamenii de teatru nu-l cunosc, numai pentru că ei nu-l înțeleg, și totuși opinia lor contacează. E teatrul lui Hașdeu din Răzvan și Vidra, teatrul lui Vasile Alecsandri din Despot Vodă și Ovidiu și mai cu seamă cea minunată feerie Sinziana și Pepelea. E un teatru care a înviat datina străbună în Davilla, e un teatru care nu a pretuit îndeajuns Cometa lui Anghel și Iosif și nici sufletul de rezigov poet al lui Victor Ion Popa, un teatru care, pe lîngă gloriile contemporane cunoscute ca celebre de opinia publică, mai păstrează multe frumuseți incedite și așteaptă o bună distribuție și un rezigov luminat. Să ne ghîndim la acest teatru în care mulți au ocilit pe poetul Tudor Argehi, dar care poate va fi foarte modern în anul 2000.

Cum concepem spectacolul poetic

Să făcăm dinții dreptate măcar celor ce au trecut din viață, intrînd în nemurire. Să se studieze ghîndurile pînă încep să cînte. Atunci piesa Săptămîna Luminată va fi un giuvaer pentru o ridicare de cortină nesoforată, așa cum s-a prezentat în urmă cu 30 de ani. Săulescu a murit cu un glonț în frunte, erou al primului război mondial, dar în tinerețea lui frîntă a fost poet. Lucian Blaga trebuie jucat ca un reprezentant al teatrului poetic modern. Avem datorită de a considera toată opera lui teatrală și poate unul din criticii care ocupă astăzi de literatură lui Blaga va face cîntec de a ne lămuri despre ce aduce interesant și nou acest teatru poetic al lui Lucian Blaga. Avem aceeași datorie și pentru poetul Vasile Voiculescu, doctorul tot atît de mester în proza ce chemată după moartea lui să-i dăruiească fama. Reprezentarea cere condiții optime, altfel rămîne o profanare.

Începuturile teatrului în versuri pe care-l socot în țara noastră pornind de la cîntecul de stea, Irod împărat al lui Antan Pann

Canonicul bolonez Giovanni Maria Artusi, autor al unor cîntece de o importanță minoră și al unui tratat de teorie a muzicii, conceput într-un cumpănit spirit conservator, se numără printre nefecierile prin care s-a vrut renașterist Zarlino. În cumpănitărea sa carte „Despre imperfecțiunile muzicii moderne” el critica cu violență estetica și tehnica compoziției ale lui Claudio Monteverdi, referîndu-se concret la madrigalele: „Anima mia per-dona”, „Che tu sei cor mio”, „Cruda Amarilli” și „O mortillo”. El condamnă mai cu seamă îndrăzneala armonice și excesele „intolerabile” ale stilului monteverdian. Cum atacul a rămas fără răspuns, Artusi a pregătit o nouă campanie în această direcție, prin broșura Ottavio adremitico”. Însă compozitoriul încercînd arăta o totală indiferență și și-a continuat nestîngherit drumul creator, bucurîndu-se din ce în ce mai mult de un binecîntat succes de public.

În fața posterității, Artusi a rămas asemenea unui Erostrat care a dat foc templului din Efes. Oare poate fi un pericol mai mare pentru progresul artei și științelor, decît aceste nedrețituri fenomene, în cadrul cărora îmbrățișarea prematură a spiritului, exprîndu-nu o dată neputință și rarete, este conștientă de ostentativă întotdeauna, mergînd pînă la formele cele mai agresive? Protofipul „Beckmesser”. Intrucîtup în persoana unui Fets, Hiller, sau Hanslich, a generat atîtea suferinți și lui Richard Wagner. Dar de cele mai multe ori, aceste proteste conservatoare, paradoxal, au dat naștere marilor elanuri creatoare, ce au facilitat genitilii să realizeze capodoperele care au luminat milenile...

Claudio Monteverdi reprezintă o culme a Renașterii muzicale italiene și rămîne giganticul compozitor care ne-a dăruit cele mai dramatice madrigale, motete, messe și opere, însă întotdeauna de un accentuat și nobil umanism. Ele reflectă suferința acestui autentic artist,

față de care viața a fost îngrată, oferîndu-i prea puține bucurii. Ca și Gesualdo de Venosa, Claudio Monteverdi rămîne un important precursor, căci a adus noi mijloace de expresie, revoluționare, mai ales sub aspectul armoniei cromatice, variațiilor ritmice și timbrale. Alături de pagini luminoase, tipice spiritului renașterist, el introduce în multe din operele sale sfîrșit fatalității, suferinței și morții, fiori care pînă la școala post-wagneriană și schöbergiană n-avuseseră o neconștientă amplificare.

Spre deosebire de alte opere monteverdene, „L'incoronazione di Poppea” prezintă din isotope înlocuind astfel artili mitologice, și sub acest nou raport se creează tipul de operă istorică, al cărui model va deveni o nouă tradiție secolle de-a rîndul. Libretul a aparținut venetianului Gian Francesco Busenello, fost ambasador al Venetiei la Mantua, care după stîngerosul război purtat pentru moștenirea tronului s-a retras din diplomație și s-a ocupat intens de literatură. A atras atenția cu precădere în realizarea unor inspirate librete, folosite cu succes mai ales de către Claudio Monteverdi și de elevii acestuia, dintre care cităm pe un alt ilustru venetian: Francesco Cavalli.

Subiectul este extras din excepțională „Anale” ale lui Tacitus, „Beckmesser”. Intrucîtup în persoana unui Fets, Hiller, sau Hanslich, a generat atîtea suferinți și lui Richard Wagner. Dar de cele mai multe ori, aceste proteste conservatoare, paradoxal, au dat naștere marilor elanuri creatoare, ce au facilitat genitilii să realizeze capodoperele care au luminat milenile...

Claudio Monteverdi reprezintă o culme a Renașterii muzicale italiene și rămîne giganticul compozitor care ne-a dăruit cele mai dramatice madrigale, motete, messe și opere, însă întotdeauna de un accentuat și nobil umanism. Ele reflectă suferința acestui autentic artist,

față de care viața a fost îngrată, oferîndu-i prea puține bucurii. Ca și Gesualdo de Venosa, Claudio Monteverdi rămîne un important precursor, căci a adus noi mijloace de expresie, revoluționare, mai ales sub aspectul armoniei cromatice, variațiilor ritmice și timbrale. Alături de pagini luminoase, tipice spiritului renașterist, el introduce în multe din operele sale sfîrșit fatalității, suferinței și morții, fiori care pînă la școala post-wagneriană și schöbergiană n-avuseseră o neconștientă amplificare.

Spre deosebire de alte opere monteverdene, „L'incoronazione di Poppea” prezintă din isotope înlocuind astfel artili mitologice, și sub acest nou raport se creează tipul de operă istorică, al cărui model va deveni o nouă tradiție secolle de-a rîndul. Libretul a aparținut venetianului Gian Francesco Busenello, fost ambasador al Venetiei la Mantua, care după stîngerosul război purtat pentru moștenirea tronului s-a retras din diplomație și s-a ocupat intens de literatură. A atras atenția cu precădere în realizarea unor inspirate librete, folosite cu succes mai ales de către Claudio Monteverdi și de elevii acestuia, dintre care cităm pe un alt ilustru venetian: Francesco Cavalli.

Subiectul este extras din excepțională „Anale” ale lui Tacitus, „Beckmesser”. Intrucîtup în persoana unui Fets, Hiller, sau Hanslich, a generat atîtea suferinți și lui Richard Wagner. Dar de cele mai multe ori, aceste proteste conservatoare, paradoxal, au dat naștere marilor elanuri creatoare, ce au facilitat genitilii să realizeze capodoperele care au luminat milenile...

Claudio Monteverdi reprezintă o culme a Renașterii muzicale italiene și rămîne giganticul compozitor care ne-a dăruit cele mai dramatice madrigale, motete, messe și opere, însă întotdeauna de un accentuat și nobil umanism. Ele reflectă suferința acestui autentic artist,

față de care viața a fost îngrată, oferîndu-i prea puține bucurii. Ca și Gesualdo de Venosa, Claudio Monteverdi rămîne un important precursor, căci a adus noi mijloace de expresie, revoluționare, mai ales sub aspectul armoniei cromatice, variațiilor ritmice și timbrale. Alături de pagini luminoase, tipice spiritului renașterist, el introduce în multe din operele sale sfîrșit fatalității, suferinței și morții, fiori care pînă la școala post-wagneriană și schöbergiană n-avuseseră o neconștientă amplificare.

Spre deosebire de alte opere monteverdene, „L'incoronazione di Poppea” prezintă din isotope înlocuind astfel artili mitologice, și sub acest nou raport se creează tipul de operă istorică, al cărui model va deveni o nouă tradiție secolle de-a rîndul. Libretul a aparținut venetianului Gian Francesco Busenello, fost ambasador al Venetiei la Mantua, care după stîngerosul război purtat pentru moștenirea tronului s-a retras din diplomație și s-a ocupat intens de literatură. A atras atenția cu precădere în realizarea unor inspirate librete, folosite cu succes mai ales de către Claudio Monteverdi și de elevii acestuia, dintre care cităm pe un alt ilustru venetian: Francesco Cavalli.

Subiectul este extras din excepțională „Anale” ale lui Tacitus, „Beckmesser”. Intrucîtup în persoana unui Fets, Hiller, sau Hanslich, a generat atîtea suferinți și lui Richard Wagner. Dar de cele mai multe ori, aceste proteste conservatoare, paradoxal, au dat naștere marilor elanuri creatoare, ce au facilitat genitilii să realizeze capodoperele care au luminat milenile...

Claudio Monteverdi reprezintă o culme a Renașterii muzicale italiene și rămîne giganticul compozitor care ne-a dăruit cele mai dramatice madrigale, motete, messe și opere, însă întotdeauna de un accentuat și nobil umanism. Ele reflectă suferința acestui autentic artist,

față de care viața a fost îngrată, oferîndu-i prea puține bucurii. Ca și Gesualdo de Venosa, Claudio Monteverdi rămîne un important precursor, căci a adus noi mijloace de expresie, revoluționare, mai ales sub aspectul armoniei cromatice, variațiilor ritmice și timbrale. Alături de pagini luminoase, tipice spiritului renașterist, el introduce în multe din operele sale sfîrșit fatalității, suferinței și morții, fiori care pînă la școala post-wagneriană și schöbergiană n-avuseseră o neconștientă amplificare.

Doru POPOVICI

cuvinte de rămas bun

POMPILIU MACOVEI:

(Urmare din pagina 1)

naționale. Numele fărâșorului el însuși scriem în sirul celor care alcătuiesc sufletul și istoria patriei, între cărări și artiști luptei de ieri și de azi, între viziunile luminate ale zilei de mine. În cîntecul, adesea tragic, de suferință, unorii de revoltă și minie, alții de încredere și nădejde, cu care poporul nostru și-a lăsat destinul de-a lungul veacurilor pînă a ajunge la vremea ce-o trăim azi, opera lui Arghezi constituie unul din momentele cele mai strălucite ale genului nostru creator.

Străbătut de un patos puternic, înălțându-se, ca o vibranta expresie a sentimentelor patriotice, cîntecul său a presărat dintr-o revoluționară a fărâșimii noastre din 1907, elevat, purtat de generoasele idei ale umanismului epocii socialiste, dînd înaltă valoare artistică înnoirilor sociale, cîntecul său exprima avîntul prometeic al umanității descătusate de servitutea vechilor orînduirii, către cunoaștere, bucuria generoasă de a munci și a crea liber.

Tudor Arghezi, poetul marilor viziuni sociale, este în același timp delicat cîntăreț al vieții intime, al frumuseții sălășului curat al familiei, al gingășilor și viselor copilăriei. Personalitatea completă și prodigioasă, de o neobosită și pilduitoare rodnicie pentru cei mai tineri, viața sa a însemnat o trudă neîntreruptă de peste 70 de ani, miglăoasă, pasionată și plină de respect pentru zestrea de aur a cuvîntului primit de la înaintași, îmbogățind și înobilind limba noastră literară cu miresme și frazemezi de neuitat, cu vibrații și sonorități nemaiauzite.

El și-a pus întregul său geniu poetic în slujba înaltei sale conștiințe, luminată de idealurile luptei poporului român pentru libertate și drepturi democratice. Înțelegerea profundă a raporturilor și a sensurilor dezvoltării sociale constituie temelia pe care Arghezi și-a sprijinit viața sa creatoare din ultimele decenii, în care adeseori a evocat cu emoție lupta comunistilor, operă înfăptuită sub conducerea lor, văzînd în aceasta „suveranitatea care emană de la popor”.

Ca o astfel de viziune — situată în succesiunea celor mai înaintate tradiții ale literaturii noastre, strălucit cîntăreț al omului și al iubirii dintre oameni, modern de o valoare clasică, Tudor Arghezi, la al cărui mormînt întregul popor român își pleacă cu durere fruntea, intră în panteonul culturii și artei românești, rămînd veșnic pe culmile genului național, expresie a universalității sale.

MIRON NICOLESCU:

(Urmare din pagina 1)

Împieturii de cuvinte, care au surprins și au fermecat generații de cititori.

Prin mijloacele sale de exprimare, Arghezi aparține acestui pămînt românesc, de care numele său va fi de-a pururi legat. Dar mesajul său depășește frontierele țării noastre, el se adresează tuturor celor care au trăit, au suferit, au iubit și cred în frumos, în dreptate, în adevăr. Căci Arghezi, ca orice poet autentic, de mare și puternic suflu, în care se răsfrînge înmîit orice vibrație a lumii în care a trăit, a pus fără sovărire arta sa în serviciul apărării dreptului la viață și la muncă al poporului din mijlocul cărui a ieșit, a demascat cu vigoare și cu nimicitor sarcasm toată putreziciunea unui sistem social în agonie.

Pentru arta sa și pentru poporul său, Arghezi, credincios al puterii cuvîntului, a luptat bărbătește, pînă în ultima clipă, cu condeiul său, cînd înșepător ca acul albinei, cînd dușos ca mișcarea mamei.

Arghezi a fost membru al Academiei. O înaltă cinstire, în general, pentru cel ales. Dar în cazul de față a fost numai o recunoaștere oficială a excepționalei personalități a neîntrecutului poet: cinstirea a fost a noastră, a celorlalți.

Amintirea ilustrului nostru coleg va rămîne veșnic vie, printre noi și printre toți urmașii noștri, ca și opera sa.

ZAHARIA STANCU:

(Urmare din pagina 1)

nare, prin noutatea, prin varietatea și prin forța ei, în literatura română și oricînd am căutat nu l-am putut afla pereche, în trecut, nici în literatura universală. Luptător pentru dreptate, el a orientat vechiul geniu social-politic din țara noastră și încă din tinerețe și-a arătat prețuirea pentru ideile socialiste. În frămîntările prin care a trecut poporul nostru, Tudor Arghezi a fost totdeauna de partea celor obidiți, de partea celor mulți, de partea dreptății. Alitudinea sa net antifascistă, scriitorul nostru a plătit-o, în anii războiului, cu internarea sa în lagăr.

Cu Tudor Arghezi s-a stins din viață nu numai cel mai de seamă scriitor român al timpului nostru, dar și un scriitor de talie mondială. Prin câteva din scrierile sale traduse în numeroase graiuri, Tudor Arghezi a contribuit — și nu cu puțin — la cunoașterea peste hotare a poporului nostru și a patriei

noastre. Moștenirea pe care acest neostenit creator de frumuseți o lasă poporului nostru este uriașă și de o valoare inestimabilă. Generații după generații se vor împărtași din această moștenire. Cu cît timpul va trece cu ailit moștenirea argheziiană va crește în valoare și în strălucire și va dăinui veșnic. Dar Tudor Arghezi nu ne lasă moștenire numai opera sa literară, ci și exemplul vieții sale de muncă închinată în întregime literaturii române, poporului român, patriei române.

Înclinîndu-mă cu smerenie în fața rămășițelor pămîntului ale lui Tudor Arghezi, în numele întregii obști scriitoricești și în numele meu personal aduc încă o dată îndurerei familiei celei mai sincere condoleanțe. Scriitorii români și întregul popor român îi vor păstra veșnic amintirea și nepieritoare operă literară.

AL. PHILIPPIDE:

(Urmare din pagina 1)

tîmplări, fapte, aspecte ale vieții de toate zilele, păstrîndu-le în chip firesc și spontan. Dar acest mod firesc și acest mod spontan erau la el rodul unei munci artistice ce se săvîrșea, impecabil, în adîncul conștiinței. Cite exemple, în această privință, nu s-ar putea aduce, începînd cu acea admirabilă poezie intitulată „Arheologie” scrisă la începutul unei trainice maturități și sfîrșind cu versurile scrise cu cîteva zile înainte de moarte, dovadă că maturitatea minunată și strălucitor de productivă a lui Tudor Arghezi a durat, nealterat de vie și de viguroasă, cît a durat și viața poetului.

Dar mai umitor decît orice altceva în această individualitate poetică este faptul că, deși aیت de personală în expresie,

opera lui Arghezi cuprinde, în chip fundamental, elementele caracteristice ale genului popular românesc. Să ne amintim numai de acele descîntece înimitabile și de toate bucățile în ton delaiolată popular și foarte argheziian care figurează în toate volumele sale de versuri. Poetul a distilat fondul folcloric românesc și a scos din el esențele rafinate ale poeziei sale. Admirabil lucru, într-adevăr, această păstrare a firii populare într-o poezie atât de nouă ca stil și ca mijloc de expresie! Acum cînd omul pieritor s-a stins, opera nepieritoare rămîne ca un exemplu veșnic viu de mare poezie, avînd rara calitate de-a înfățișa în forme foarte personale, de-o rară originalitate, un fond omegesc general, în care sentimentele fundamentale ale omului își află o expresie mereu nouă, datorită unei forțe de interpretare stilistică uimitoare.

În numele Secției de literatură și arte a Academiei Republicii Socialiste România, precum și în numele meu personal, aduc un ultim și emoționant omagiu marelui nostru poet dispărut, convins fiind că în opera sa amintirea sa va rămîne veșnic vie, înnoțită mereu cu fiecare nouă generație de cititori.

AL. ROSETTI:

(Urmare din pagina 1)

De o parte „Blestemul”, „Flori de mușcal” și „Poarta neagră”, de altă parte sublima cîntare de leagăn și povestiri înaripate, în „Cartea cu jucării”.

Cine e acest vrăjitor care, din humă și puțină apă, a durat un astfel de palat de cleștar?

E eterna întrebare ce se pune atunci cînd se învește o ființă

genială. Originile îi sînt cunoscute, dar scînteia care s-a iscat rămîne misterioasă.

Tudor Arghezi, artist neîntrecut al cuvîntului, a îmbogățit patrimoniul literaturii românești cu producții care îi poartă adînc peceala. Cu el, literale române au atins noi culmi, ce rămîn definitiv legate de opera sa.

EUGEN JEBELEANU:

(Urmare din pagina 1)

extragă — din griji și suferințe și eforturi — bucurie: „Bătești, feți albi, în inimă la mine, / De care sînt Duminicile pline / Și holdele și brazdele și satul. / Cîntec și joc. / Prin lumea sufletului meu vă faceți loc / Și înțeleg și cu zi alături / La frămîntatul suferințelor cu joc”.

Într-o epocă nespus de frămîntată, vînd de războaie, de masacre și în care umbra morții s-a întins înfr-ună, Tudor Arghezi a avut meritul convingerea că spiritul poate zăgăzui moartea: „Știu că steaua noastră, ageră-n țările, / Crește și asteaptă-n scripță s-o scorb. / Port în mine semnul, ca o chezoșie, / Că am leacul mare-al morții tuturor”.

Legatar al milioaneilor și milioaneilor de anonimi, ale căror voci s-au transformat în graiul izvoarelor, în oftatul vîntului toamna, în suieratul crivățului și în binecuvîntarea adierii vîntului veri legăndu-lanurile de griu. — Tudor Arghezi este o înaltă memorie: „Sufletul meu își mai aduce-aminte / Și-acum și ne-ncetă, de ce-a trecut, / De un trecut ce mi-e necunoscut, / Dar ale cărui sfînte oseminte / S-au așezat în mine / Și sînt în mine / Cum nici pămîntul, sînt pe-ale lui, / În care dorm statul lîngă statul / Și-a zădărnice sîrui lîngă sîrui. / Un murmur ne-ntrerîpt de epitalfe, / Cari mai străine, care mai sonore, / Prin aer, timpuri-deșpărțit de ore, / Ca de mireasa lor niște garoafe. // Tăcerea vocile și le-a pierdut, / Care-o făceau pe vremuri să răsune. / Aud țărîna doar a vocilor străbune, / Cum se desface, cum s-a desfăcut. // Și cite-odată totul se deșteaptă, / Ca-ntr-o furtună mare cît țărîna, / Și-arată veacurile temelia. / Eu priveghez pe ultima lor treaptă”.

Marele artist este taumaturgul, vizionarul, iluminatul, cel care nu lasă să se piardă nici una dintre treptele acestui uriaș edificiu, numit istorie, edificiu minat adeseori de umbre și de uitare.

Toate suferințele își găsesc ecou în spiritul marelui artist. Ecou și răscumpărare.

Și iată-l pe Tudor Arghezi, nespus de viu, în mijlocul nostru, prin ceea ce are Umanitatea mai de preț, prin acel inefabil metal, care se poate transforma — după voia ilustrului vrăci — rînd pe rînd în „sable cu vîrf în sus”, în vioară magică, în clopot de alarmă, și care se numește Spirit și iată acest Spirit, rezumînd testamentar o istorie, a lui, a noastră, a poporului acesta, constructor al socialismului, a Umanității înfrîngînd tenebrele și moartea:

TESTAMENT

Nu-ți voi lăsa drept bunuri, după moarte / Decît un nume adunat pe-o carte. / În seara răzvrătă care vine / Dela străbunul mei pînă la tine // Prin rîpi și gropi adînci, / Sute de bătrîni mei pe brînci, / Și care, tînr, să le urci te-asteaptă, // Cartea mea-i, fiule, o treaptă. // Așez-o cu credință căpăți // Ea e hrînovul nostru cel dintîi, // Al robilor cu saricile, pline / De osemintele vîrsate-n mine. // Ca să schimbăm, acum, înțîia oară, / Sapa-n condei și brazda-n călimară, / Bătrîni-au adunat, printre plăvăni, / Sudoarea muncii sutelor de ani. / Din gratul lor cu-nemerniri pentru vite / Eu am iubit cuvinte potrivite / Și leagăne urmașilor stăpîni. // Și frămîntate mi de săptămîni, / Le-am prefăcut în visuri și-n toane. // Făcî din zădărnice muguri și coroane, / Venitul strîns l-am preschîmbat în miere, / Eăstînd întreagă dulcea lui putere. / Am luat ocară, și torcînd ușure / Am pus-o cînd să-mbie, cînd să-njure. / Am luat ceașca morților din vatră / Și am făcut-o Dumnezeu de piatră, / Hotar tînit, cu două lumă pe poale, / Pîzînd în piscul datoriei tale. // Durerea noastră surdă și amară / O grămădit pe-o singură vioară, / Pe care, ascultînd-o, a jucat / Stăpîniul, ca un șap înjunghiat. / Din mușcături, bube și noroi / Iscat-am frumuseți și prețuri noi. // Bicul răbdat se-ntoarce în cuvinte / Și izbăvește-ncet pedepșitor / Odrasla vie-a crimel tuturor. // E-n dreptăreție ramurei obscure / Ieșită la lumină din pădure / Și dină în vîrf, / Ca un ciorchin de negr, / Rodul durerii de vești întregi. // Înțînsă leneșă pe canapea / Domnița suferă în cartea mea. // Slova de foc și slova fărîntă / Imperechitate-n carte se mărîță, / Ca fierul cald îmbrățișat în clește. / Robul a scris-o, Domnul o citește, // Fără cunoaște că-n adîncul ei / Zăoș minia bunilor mei.

ÎNCEPUT DE DRUM

...Pînă în clipa ultimă, în care a intrat în eternitate, năzuința noastră de cuprindere a omului și poeziei sale a rămas provizorie: ființa lui era în necetărită împlinire, iar opera îi urmarea o traectorie soluțioare în neprevăzut.

Ne întrebăm, acum, în pragul noii vieți a lui Tudor Arghezi, în durată: care a fost puterea dinlăuntru, tîlmăcîndu-i viața, desfășurată în metamorfoze și creștere fără oprit?

Nu putem, în adevăr, nici chiar în acest moment, al supremei cumpăniri în fața permanenței, senuța la înțelegere. Participarea noastră la drama omului și cutreierarea piscurilor operi sale au nevoie de o călăuzire. Astfel, fiecare dintre cei ce l-au iubit și i-au trăit arta, prin adîncul propriei vieți, vor da răspunsuri.

Vom înscris, astfel, aci, una din aceste mărturii de efort ale înțelegerii: viața lui Tudor Arghezi nu s-a deslășurat liniar, ci în cicluri de necontenite crize lăuntrice. Omul se afla în permanență căutare: dramă a existenței, neliniște religioasă, nevoie de noi forme artistice, de înfăptuire a unor idealuri sociale. Viața lui Tudor Arghezi a fost, în același timp, revoltă și împlinire. Spiritul său neodihnit a fost mereu în căutare de altceva. Omul

Ion BIBERI

„Lucaferii» plini de voie și har ai d-lui Arghezi ne dau splendoarea cerului atît de românește, văzută și simțită de veacuri de pe vreun picior de plai, de pășteri evlavioși, care au lăsat în urmașul lor «saricile pline de oseminte».

G. IBRĂILEANU

Tudor Arghezi, 1960

ARGHEZIANA

„Născut printr-o împrejurare de pripășire oltenescă, gorjană, în București, mam pomenit în ei și mă socotesc venit pe lume o dată cu Capitala. Să mi se ierte soljdaritatea. Cînd începuse să învîț abecedarul, ortografia lui oficială era București.”

(1961)

„Lîind bastonul de plimbare prin oraș, mam-am dus cu el și prin toate departările țării, intrucît și Litoralul și Carpații fac parte tot din Bucureștii mei. Înconjurată în marile și recente perspective de un vast șirag neînterupt de mîrgăritare și briliante, de ceruri și orizonturi, cu un lux nebănuit, Marea noastră e astăzi una din frumusețile supreme ale României!”

(1961)

„Pentru noi un început de epocă e ziua de 23 August, pe dimensiuni nebănuite. În 15 ani împliniți au fost realizate transformări fundamentale. zădărnice dorite timp de zece și sute de ani sterili!”

(1959)

„Dacă mi-am făcut un nume literar, noaptea mi l-am făcut cu brațele tremurînd de oboseala pămîntului. Nu știu dacă-mi merit și cit numele de scriitor, dar l-am cîștigat trudînd sălbatic și acum, la 66 de ani, mă chinuiesc exact ca la 21...”

(1947)

„I-auzi! Vrea să-mi fie stăpîn și să slugăresc... eu care nu m-am băgat rîndăș nici la boierul meu. Vrea trei părți și din vîzduhul meu, ca să răsufle în răcoarea mea numai el (...). Uită-te, mă, la mine! Baroane! Să ne desfacem hîrtiile amîndoi, eu zăpădit și hrîsoavele mele, scrise pe cojoc, și tu zădărnice tale! Scrie pe ale tale Radu? Nu scrie!... Scrie Ștefan? Nu scrie!... Scrie Mihai, scrie Vlad, scrie Matei? Nu!... Păi ce scrie pe cîrpa tale? Degete șterse de sînge? (...) Incepi să tremuri acum, căzătură. Așa s-a întîmplat cu toți cîți au umbat să-mi fure binele ce mi l-a dat Dumnezeu.”

Baroane (1943)

„E greu să închiți, într-o formă dată, o idee; trebuie să ajustezi, să rețezi, să-i dai asperitățile sau tocmai colturile care ar completa-o; te necăjește rima pînă ce-ți pierzi șirul. Dar Naiba te pune să jii foc între gingii? Aceasta e afacerea poezilor; vor și ei să taie și să comprime pînă la romboid!”

(1904)

„Karl Marx, creatorul epocii și al lumii noi, în care popoarele s-au trezit la o mare viață, a descoperit puterea irezistibilă a brațelor muncitoare, utilizate pînă atunci în războaie, robie și umilință. Lozincă lui și a Partidului, fundamentală, a ridicat inimile, frunțile și energiile în toată omenirea: «Proletari din toate țările uniți-vă!» Proletariatul în țara noastră s-a unit. Partidul îl conduce biruitor.”

(1961)

„Un vers al unui meșter, bogat în poezie și-n putere de definire scurtă, conține ceea ce de multe ori proza, în mare parte neartistică, nu dă în 10 parole. Versul concentrează în sine volume.”

(1904)

„...S-ar putea ca un copac al pămîntului tău să se dezrădăcineze și să alerge. pribegînd să se mute, ca un mușcal și ciupercă purtat de vînt, cu trunchiul și ramurile lui, cu mugurii și cuiburile lui, într-alte tinuturi? Poate fi furtună, necum adierile capricioase ale stihilor neliniștite, în stare să-l smulgă, crescut și împunernic, din rădăchii lui? Cînd nu mai rămîne nici țărîna, cu vocile îngropate într-insă, să te cheame sopțit, cine și ce ar putea să-i mai dea ființei sulleteșii echilibru?”

(1957)

„Col ce se apropie de idei cu evlavie e ca omul care nu și-a sleit rezervoarele de iubire în dragostea mercantă, și scriitorul, cu fiace lucru nu ce-l încearcă, este ca într-o dragoste nouă, alimentată cu dogoarea iubirilor trecute.”

(1915)

COJOCARU FLOREA

muncitor la F.M.U.A.B.

DESPINA TOMESCU

studentă, anul V — Limbă și literatură română

Ne despărțim astăzi, cu inima îndurerată, de poetul „Cîntărilor omului”, de unul dintre cei mai străluciți reprezentanți ai literaturii noastre, pildă de înaltă conștiință cetățenească, patriotice și artistice, de Eroul Muncii Socialiste Tudor Arghezi.

Vreme de peste 70 de ani, a slujit zi de zi, cu genul său, țara și poporul, s-a simțit frate al celor mulți și simțitor, a fost interpret al gândurilor, durerilor, bucuriilor și aspirațiilor noastre, ale tuturor. Slova lui de foc a îmbărbătat, transmițînd încrederea în forța omului, în temelnicia idealurilor nobile de libertate și dreptate. În anii noștri luminosi, văzîndu-și visurile împlinite, a cîntat primăvara, simbol al înnoirilor, bucuria de a munci sub soarele libertății, satisfacția de a fi contemporan cu epoca în care flutură flamura biruinței socialiste.

Ne plecăm astăzi fruntea la catafalcul marelui poet, pe care noi, muncitorii, l-am știut întotdeauna alături, sa pe un prieten, sa pe un tovarăș, al înșus muncitor pe ogorul literaturii, exemplu de dăruire, de tenacitate, de dragoste pentru nobila sa profesiune.

În clipa grea a despărțirii de Tudor Arghezi, inimile noastre îndoliate rechemă în memorie lumea de frumuseți, cu care marile meșteri al cuvîntului ne-a îmbogățit sufletul înșetat de taine și de certitudină. Prin el, simțindu-l mereu aproape, mereu contemporan, am pătruns într-un univers de miracole nebănuite, ne-am descoperit pe noi înșine, trăind tinerețe o turbulătoare gamă de sentimente și de gânduri, conducîndu-ne pașii pe drumurile necexplorate ale cunoașterii. L-am avut tovarăș de via și de idealuri, sfetnic și călăuză. Copii fiind, „Prisca” ne-a fost carte de căpătîi; adevi apoi și acum studenți, ne-am adăpat din mireasma „Cuvintelor potrivite” și a „Horelor”, am înțeles mai bine istoria citînd poeziile din „1907” și răscălitorea evocare din „Cîntare omului”. Am de an, cu fiecare carte, sufletul nostru, devenit mai plin, mai vibrant, a deslușit, prin ritmurile argheziene, noi și noi semnificații ale vieții, ale frumuseții. Arghezi a fost și este pentru noi studenții un mare dascăl de omenie și de frumos, de patriotism și de atitudine civică, de exigență și de stimă a muncii, de dăruire și de elan creator. În fața sa ne plecăm fruntea cu recunoștință, cum și-o vor pleca veacuri de-a rîndul și urmașii, cinstindu-i cu venerație amintirea.

POMPILIU CONSTANTINESCU

„Artist cu variate mijloace de expresie, cu o sensibilitate alcătuită din rezonanțe de orgă și suavități de cor de ingeri, T. Arghezi și-a creat o limbă poetică, scăpărînd ochii învîduie în pulbere fină; în cartea liricii noastre, începută de Eminescu, poetul Cuvintelor potrivite se așează imediat în primul rang”.

ARGHEZI ÎN LUME

Nenumărate sînt mărturiile marelui interes pe care îl suscită în întreaga lume opera nepieritoare a lui Tudor Arghezi. Amplitudinea geografică a răspîndirii opereii și exegeza arghezie este uriașă: în timp ce la Hanoi, de pildă, în revista *Literatura*, poetul vietnamez Nguyen Yuan Sanh îi închină un articol, la Stockholm, poetul și literatul suedez Arne Häggvist publică o analiză a poeziei lui Arghezi și îi traduce versurile.

Cuprinzînd un spațiu de decenii, bibliografia traducerilor apărute din opera marelui poet în diverse țări ale lumii cunoaște o accentuată creștere, mai ales în ultimii ani. Dintre numeroasele dovezi ale circulației universale a opereii poetului vom menționa doar cîteva și mai întâi, firește, volumele de traduceri.

Primum apărut, **Tudor Arghezi, Pomes chois**, tradus de Hubert Juin în traducerea Veronice Forum-bacu, a apărut în editura franceză „Hautes-Franches” și cuprinde 98 de poeme. Hubert Juin a primit atunci din partea renumitului critic și filozof francez Gaston Bachelard o scrisoare în care acesta scria:

„Ce cărți ne aduci din România! Poesia străbate veacurile. Dumneata îi restituie flăcărilor dinții. Și avem atîta nevoie de poeme care să vorbească despre crezul unui popor, despre crezul poetului în popor sau... Am început cu Arghezi. Din poemele lui irumpe finețea. Cînd poemul din pagina 23 („Inscripție pe o casă de țară” — n.n.) n-am astimpăr — cit sînt de bătrîn — să clădesc, cu propriile mele mîini, o casă în Vale. Mă surprind vînd că pala-mi cerneală este mînerul tuturor uneltelor. Ce vis minunat — să-ți simți palmele fierbinți pentru că citești poemul!”

Volumele **Tudor Arghezi. Izbrannii stihii** (Tudor Arghezi. Versuri alese), cuprinzînd 162 de poeme, a apărut la editura „Gozlitizdat” din Moscova în anul 1960. Prefațatorul culegerii, A. Sadețki, scria: „Astăzi, creația lui Tudor Arghezi aparține în întregime patriei sale revoluționare, întregii omeniri progresiste. Tot ceea ce dă frumusețe vieții, lumii care-l înconjoară, îl atrage și îl mișcă pe Arghezi. El îmbrățișează cu privirea sa de poet tot universul, de la cea mai mică gîză pînă la stelele veșnice. Întotdeauna însă în centrul atenției sale se află omul cu bucuriile și cu durerile sale, cu dezamăgirile și speranțele sale.”

Arghezi? Poate cel mai mare poet de azi — sînt cuvintele poetului spaniol Rafael Alberti.

În Argentina a apărut, la editura „Losada” din Buenos Aires, traducerea spaniolă eșmată de Rafael Alberti și Maria Teresa Leon. „Este un fapt plin de

răspundere — spuneau cei doi poeți traducători — dar și o mare bucurie să ajuți să apară un nume nou pentru cititorii de limbă spaniolă în geografia poetică a lumii, atunci cînd acest nume este acel al lui Tudor Arghezi, poet român demn să figureze între valorile universale.”

„Cititorii de limbă spaniolă — scrie poetul și prozatorul guatemalez Miguel Angel Asturias — au putut gusta, datorită lui Alberti și Mariei Teresa, farmecul unei poezii mari.”

„N-am știut că România are poeți atât de mari, pînă n-am citit traducerea lui Alberti din Eminescu și Arghezi” (poetul Mario de Benedetti — Uruguay).

Tot în 1961 a apărut, la Budapesta, volumul **Testamentum** (Testament), una din cele mai ample culegeri apărute peste hotare din opera arghezie.

Traducerile au fost semnate de poeți maghiari din R.P.U.: Illyes Gyula, Aprily Lajos, Gáldy László, Dsida Jenő, Hegyi Endre, Jékeli Zoltán, Nagy László, Simon István și Takacs Tibor, precum și de poeți din România: Franyo Zoltan și Szelem Ferenc. Prefața aparține lui Domokos Samu.

În colecția „Poesis” la Milano a fost editat primul volum de traduceri în limba italiană din poezia lui Arghezi. Culegerea, apărută în 1961, cuprinde 13 poeme în traducerea lui Mario de Micheli.

În același an a apărut la Vi-

ena volumul **Tudor Arghezi — Gedichte**. Traducerile sînt semnate de Alfred Margul Sperber, iar prefața de Tudor Vianu. Volumul s-a bucurat de o excelentă primire în toate țările de limbă germană.

Un an mai tîrziu, în 1962, s-a tipărit la Praga volumul **Tudor Arghezi, Vhodna Slova**, cuprinzînd, în traducerea lui Vojtěch Jestráb, 62 de poeme argheziene.

Tudor Arghezi, Pomes chois, apărută în colecția „Audio-thèque”, Bruxelles, 1962, în traducerea lui Charles Moisse, cuprinde 10 poeme.

În 1963 a apărut în cunoscuta colecție „Poetes d'aujourd'hui” a editurii „Seghers” volumul **Tudor Arghezi**, cuprinzînd 80 din poemele argheziene. Traducerile și amplul studiu informativ sînt semnate de Luc André Marcel, care scria:

„Arghezi este, fără îndoială, unul din marii poeți ai secolului nostru. Personalitatea lui, foarte complexă, va suscita din partea publicului nostru un interes multplu.”

După apariția volumului, în cronica publicată la 11 ianuarie 1964 în „Le Monde”, semnată de Alain Bosquet, cităm printre altele, această apreciere asupra marelui poet român: „Putem să-l comparăm cu Rilke fără orgolul singurătății...”

În anul 1963, la Sofia, a fost editat un volum antologic din poezia lui Tudor Arghezi, purtînd titlul **De ce-aș fi trist**. Tra-

ducerile sînt semnate de Elisaveta Bagreana, Nikolai Zidarov, Nikola Furnadjev, Hristo Radovski, Atanas Dalev, A. Muratov, P. Alipiev, D. Dublev, I. Bojadiev și Gh. Mitkov. Prefațatorul culegerii, poetul Nikolai Zidarov, scria: „Opera lui Arghezi nu este cu nimic mai prejos... mai puțin originală decît opera oricărui autor de talie europeană.”

În Grecia a apărut, în traducerea poetei Rita Boumi Papa, o culegere din versurile marelui poet român. „Arghezi este bine cunoscut în Grecia — scrie traducătoarea — și nu cu sînt acea care l-a descoperit. Antonis Mystakidis, acum 30 de ani, a fost primul care a tradus în grecește versurile acestui pisc al poeziei românești...”

„Arghezi este, fără îndoială, unul din cei mai originali și interesați poeți ai epocii noastre și cel mai mare al României contemporane.”

La „Suhrkamp Verlag” — Frankfurt am Main — a fost publicat în același an, în traducerea germană a Editurii Horowitz, volumul **Tudor Arghezi, Kleine Prosa**, cuprinzînd pamflete din perioada anilor 1928—1930. Este primul volum dedicat este hotare prozei lui Tudor Arghezi, apărută pînă a-tunci doar în mai multe culegeri. În anul 1964, revista elvețiană **Journal de Genève**, publicînd patru din tabletele autorului român, sublinia și importanța prozei argheziene.

În Suedia, în colecția „Lyrik-klubbs bibliotek” a apărut cu titlul **Poet al omului**, o culegere din poemele lui Tudor Arghezi, în traducerea lui Arne Häggvist, cu o prezentare semnă de traducător. Cartea cuprinde poezii din volumele **Cuvinte potrivite**, **Flori de mucigai**, **Cintare omului**, 1907, precum și poezii scrise între anii 1935—1939 și 1958—1965.

În anul 1966 a fost tipărit în colecția „Lo Specchio” a editurii „Mondadori”, o culegere din poezia lui Arghezi în traducerea italiană a lui Salvatore Quasimodo. În ziarul „L'Unità”, Mario de Micheli scria: „Importanță este nu numai că Arghezi, după atîta timp, a văzut în sfîrșit poezia sa pînă la noi, important este și faptul că traducătorul său italian este Quasimodo, care, cu ajutorul măiestriei și intuiției sale poetice, a învins dificultățile, nu putine, ale unui text bogat în subtile probleme de limbă...”

„Cine va lua în mînă această antologie își va da seama că Arghezi e un poet de dimensiuni europene. Era timpul ca să învățăm să-l cunoaștem și noi și să-l apreciem cum se cuvine meritele în cadrul curentelor poeziei oontemporane.”

Foarte mare este bibliografia traducerilor apărute în culegeri, antologii și reviste. Printre cele dintîi în ordine cronologică sînt cele 6 poeme publicate în Franța în revista Cahiers

du Sud. Această revistă a publicat în nr. 348/1958 o prezentare de Claude Sernet și 25 de poeme traduse de Luc André Marcel. Au mai apărut poezii de Arghezi în Belgia, publicate în **Le Journal de potes**, în Bulgaria (în **Antologia poezilor românești**), în Cehoslovacia (în **Světová literatura**), în Grecia (în **Antologia poeziei românești**), în Italia (unde au apărut traduceri încă din anul 1945), în Iugoslavia (în **Antologia poeziei universale**), în India (în **India literature**, 1961), în Portugalia (Labor, Lisabona), în Ungaria (în **Antologia poeziei românești**, 1961, revista „Elet és Irodalom”, 1963), Uniunea Sovietică (în **Lira română**, antologie de Gurgun Burian, Erevan 1964; în **Antologia poeziei românești**, 1958; în revistele **Interstranna literatura**, **Dnepr**, **Palina**, **Ţişkari**, etc, etc.

Din proza arghezie, în special tablele, s-a publicat în Franța în prezentarea lui Jean Boutière), în R. D. Germană (în 2 culegeri), în R.A.U. (în antologia **Povestiri românești**).

Dintre traducătorii lui Arghezi, în afară de cei menționați mai sus la volumele citate, menționăm pe Iannis Ritsos, care i-a închinat poetului român și poemul „Lui Tudor Arghezi”. Printre poeții străini care i-au închinat versuri lui Tudor Arghezi se numără și cunoscutul poet flamand Karel Jonckheere cu poezia „Acasă la bătrînul poet”.

ATLAS LIRIC

poeți polonezi

JAROSLAW IWASZKIEWICZ

vară

Apa verde, profundă,
Lentă mă inundă;
Universul, lumea
În trupul meu abundă.

Curge fluid peste degetele mele,
Îmi scapă mereu fugător
Și mîna mea în neînțeleșul ei
Se îndoaie în semn rugător.

Apă! Pămînt! Doar voi adevărate.
Tînd curatul vostru tremur toate,
Prin vinele noastre verzi, de început
Lumina cerului curge văzută.

JULIAN PRZYBOS

în grădină

Uimit, eu nu am știut să recunosctrandafirul!
Lumina nu era decît umbra respirației lui.

ADAM WAZYK

întîlnire

Puțin după războiul de treizeci de ani, într-o zi,
La Paris trecea printr-un pasaj-lăcînd,
Cînd o tîndră femeie parcă plîndînd veni
În fața ta printră ziduri în vînt.
Trupul ducea întunecat veșmint
Și ochii strălucneau sub vălul pal.
Era ziua plecării tale. O oră mai tîrziu
Pe chei o vedeai încă sub val.
Privirea ei atîta îți spunea: Adio. Semnul
Purtat de tine înspre ea, de ea spre tine.
L-ai rupt cum ruși zădărnicit poemul.
Anii se pierd stingînd în ei dulcea prezență.
Ieri întorcîndu-te aici

În viața ei,
Pe bulevardul Sevastopol chipul tău amea,
Vîntul strîngea hirtile, obloanele bătea,
Și sus în aer se găsea un mîros de esență.

TADEUSZ RÓZEWICZ

zbor

Trupul meu
această violetă domesticită
de patruzeci de ani
se umple de sunet și strigăte

Și se deschide
primăverii.

Dă stînsse semne

Și cînd se face noapte
se zbat în mine lenese
grele păsări
cu pieptul alb
Și tipă își lovesc aripile
Sub norii pe care li arde
în culoare amurgul
Eu mă așez
ori îmi arunc
ori îmi tîrsc o aripă
lovită.

TYMOTEUZ KARPOWICZ

victoria

O stăpînesc în sfîrșit, e a mea întregă!
Aruncîndu-mă-n rîu, pînă la umeri în aur
scufund cu mine trupul ei în apa care se mișcă;
dacă piciorul meu de țâșuie în se izbește
carnea mea aude îndurîndu-se carnea ei,
piciorul meu, piciorul ei, piciorul ei,
pîrul ei fierbinte pe care somnul îl încălzește
veea să se desprîndă de pîrul meu și nu poala.
Supusă, ea odihnește în mine. Dar în fiecare
noapte
această pierdere pe fața inimii mele se face
rubin și văpaie.
E o piatră albit de smîntîc ce mă lovește atunci,
focul mi-e rîu străbătîndu-mă și orbîndu-mă,
o mîrșă floare se ivește, sălbatic-mușcătoare,
și eu urlu în tîcere, eu în victoria mea toțuși!

În românește de Miron CHIROPOL

TELEGRAME

Dezolată de pierderea unuia din cei mai eminenți membri ai săi, interpret al conștiinței poporului său și totodată al spiritului Europei întregi, COMES omagiază memoria marelui poet național și internațional Tudor Arghezi.

Regretînd imposibilitatea de a participa personal la cermemonia de doliu, exprim și în numele președintelui Ungareții, durerea profundă a noastră, a tuturor membrilor organizației.

GIANGARLO VIGORELLI
Secretar general al COMES

Organizația noastră participă la profunda durere provocată de încetarea din viață a ilustrului scriitor Tudor Arghezi.

SHEVGET MUSARAY
Secretar general al Uniunii scriitorilor și artiștilor albanezi

Scriitorii polonezi vă trimis expresia profundei lor dureri și compasiunii pricinuite de moartea marelui poet român și european Tudor Arghezi. Regretăm că nu putem participa la funeralii.

Uniunea scriitorilor polonezi,
JAROSLAW IWASZKIEWICZ

Uniunea scriitorilor bulgari este profund îndurerată de marea pierdere pe care o încearcă literatura română prin moartea lui Tudor Arghezi. Prezentîndu-vă sincerele noastre condoleanțe, ne exprimăm speranța că opera sa literară va constitui și în viitor una din punțile care leagă literaturile noastre frățești.

UNIUNEA SCRITORILOR BULGARI

Stimate tovarășe președinte,
În legătură cu încetarea din viață a academicianului și scriitorului Tudor Arghezi, vă rog să primiți — în numele membrilor Ambasadei R. S. Cehoslovace din București și al meu personal — cele mai sincere condoleanțe și să transmiteți familiei îndoliate expresia adevăratului nostru regret.

Primiți, vă rog, stimate tovarășe președinte, înalta mea considerațiune.

Dr. CESTMIR CISAR

În legătură cu încetarea din viață a marelui poet Tudor Arghezi, membru al Academiei Române, președinte de onoare al Uniunii Scriitorilor din R.S.R., primiți, dragi tovarășii, expresia condoleanțelor noastre profunde.

UNIUNEA SCRITORILOR CEHOSLOVACI

Sîntem impresionat de știrea morții marelui Tudor Arghezi, poet a cărui creație a sintetizat cele mai adînci comori ale poporului său, pe care el le-a iubit atât de mult și pe care le-a făcut, prin operele sale de neuitat.

UNIUNEA SCRITORILOR DIN R. D. GERMANA

Stimate tovarășe președinte,
În legătură cu încetarea din viață a academicianului Tudor Arghezi, președintele de onoare al Uniunii Scriitorilor, vă rog ca în numele ambasadei și al meu personal să primiți expresiile noastre de profunde condoleanțe.

Ambasadorul R.S.F. Iugoslavia
JAKŠA PETRIC

În numele scriitorilor iugoslavi exprimăm cele mai profunde condoleanțe în legătură cu moartea eminentului scriitor Tudor Arghezi.

UNIUNEA SCRITORILOR DIN R.S.F. IUGOSLAVIA

Stimate tovarășe Zaharia Stancu,
Ambasador Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste în Republica Socialistă România a aflat cu profundă durere des-

pre încetarea din viață a marelui scriitor; clasic al literaturii române, președinte de onoare al Uniunii Scriitorilor din R.S.R., academicianul Tudor Arghezi.

În legătură cu această grea pierdere suferită de literatura română, în numele colaboratorilor ambasadei și al meu personal exprim sincere condoleanțe Uniunii Scriitorilor din Republica Socialistă România și familiei defunctului.

Cu stimă,
A. BASOV

Dragi tovarășii,
Scriitorii sovietici își exprimă profunda lor durere în legătură cu încetarea din viață a marelui poet, Erou al Muncii Socialiste, marele nostru prieten, academicianul Tudor Arghezi. Moartea sa reprezintă o grea pierdere nu numai pentru literatura dumnezeoasă. Cuvîntul inspirat al lui Arghezi va fi veșnic viu în sufletele celor care iubesc și prețuiesc poezia și care îl vor transmite din generație în generație. Vă rugăm să transmiteți condoleanțele noastre sincere familiei și prietenilor defunctului.

CONDUCEREA UNIUNII SCRITORILOR DIN U.R.S.S.

Sîntem profund impresionat de neașteptata încetare din viață a academicianului Tudor Arghezi, unul din cei mai mari

scriitorii ai României, președinte de onoare al Uniunii Scriitorilor din R. S. Românie. Exprimăm condoleanțele noastre cele mai sincere dumnezeoasă și familiei defunctului.

HOANG TU
Ambasadorul R. D. Vietnam

Profund impresionat de încetarea din viață a poetului Tudor Arghezi, mare poet al literaturii universale, prezentăm condoleanțele noastre cele mai emoționante Uniunii scriitorilor români și familiei poetului.

UNIUNEA SCRITORILOR DIN R. D. VIETNAM

În numele Serviciilor culturale franceze, Jack Ligot, consilier cultural al Ambasadei Franței, ține să vă exprime profundele sale condoleanțe la moartea poetului pe care o depîling, împreună cu literalele românești, literatura și poezia universală.

Telegrama dumnezeoasă aduce vestea încetării din viață a foarte marelui poet român Tudor Arghezi. Vă exprim tristețea mea. Ne vom ocupa în Franța ca opera acestui mare poet — a cărui lipsă o vom resimți desigur foarte crud — să rămîna vie.

PIERRE SEGHERS

EUGEN IONESCU despre TUDOR ARGHEZI

În ziarul parizian „La Romania Libre” din 1 noiembrie 1945, EUGEN IONESCU publică — între altele — un articol dedicat lui Tudor Arghezi.

Se cuvine să arătăm că ziarul „La Romania Libre” a apărut la 1 octombrie 1943 ca ziar ilegal al rezistenței românești sub ocupația hitleristă din Franța, respectiv ca organ al aceluși „Front national roumain en France”, la origine secție a rezistenței franceze.

Victor IONESCU

...Născut în anul 1880, Tudor Arghezi este cu certitudine cel mai mare poet român contemporan — el a înnoit din temelii limbajul poetic prin bogăția vocabularului său, o sintaxă îndrăzneată, imagini scâpărătoare. Fiind una din cele mai autentice expresii ale sufletului și poporului român, arta lui Tudor Arghezi a fost totuși multă vreme ignorată. Mediocritatea și conformismul s-au aliat împotriva lui. Naționalismul literar ca și reacțiunea politică — nu însă adevăratul spirit național — i-au reproșat „modernismul” și „temeritatea.”

„Poezi și literatură fără viață și fără originalitate, utilizînd o tehnică numită de ei „tradiționalistă” dar care nu era decît timidă și bătrînică, i-au fost opozi lui Tudor Arghezi de puternica partidă a spiritului literar conservator. În numele „moralei” al „bunului simț”, al „naționalismului”, al „bunului gust”, al „bunelor maniere”, Arghezi a fost atacat din toate părțile de către autori mediocri, belferi înăcrîți, bage bizote, burtașezime imbubată dar moralizatoare, parlamentari dreptcredinșii. Dar toți palizii imitatori ai lui Francis Jammes, rupți de sufletul autentic al poporului și al căror tradiționalism era importat și livresc, toți criticii lipsiți de intuiție critică,

toți profesorii, în ciuda eforturilor lor, au pierdut partida: genul arghegian a știut să biruie, prin simpla sa prezență, toate piedicile.

De ce este Arghezi un mare poet? Pentru că el știe să asocieze unei tehnici foarte avansate sentimente eterne umane, unui simț artistic rafinat — o prospețime a sufletului aproape primitivă; pentru că rădăcinile sale poezice urcă foarte departe, la Cîntarea cîntărilor, la Cartea lui Iov, la blestemele profesorilor biblici, ceea ce nu-l împiedică să fie nou în artă și, în politică — socialist; și el sare dint-odată cîteva decenii de organizare socială și mentală burgheză, pe care le străpunge și le anulează, pentru a rămîna cu tradițiile unei permanențe umane; el este mare, în sfîrșit, pentru că, rămîndu, în ceea ce are esențial, român, Arghezi este totodată universal.

Opera sa literară este considerabilă. Arghezi a debutat prin 1895, dar și-a publicat prima sa culegere de poeme, **Cuvinte potrivite**, abia în 1927. Aceasta a fost urmată de multe altele: **Flori de mucigai**, cu titlu baudelairean, poeme scrise în închinare și în care ne vorbește despre necerîții întemnițați în virtutea „legii celor bogăți”, vagabonzi, țigani, hoți, falsi; calici — o veritabilă „cour de miracles” — Icoane de lemn (mora-vuri monahale); **Poarta neagră** (viziuni din închisoare și pamflete politice); **Gărticia de seară**, **Ce-ai cu mine vîntule?**, apoi romane etc.

„Premiul național pentru literatură” care tocmai a încoronat opera sa și l-a consacrat pe poet este o dovadă strălucită că „ceva s-a schimbat în România”: iubitorii de frumos vor ști în fine că acolo dragostea lor nu mai trebuie să-și ascundă numele” și că vor trebui să se ascundă numai practicienii vicioși ai falsei frumuseți, ai lipsei de îndrăzneală intelectuală și ai urtului burghez.

Reproducem mai jos un poem de Tudor Arghezi, ales aproape la întâmplare și, alături, traducerea datorată lui Ilarie Voronca, poet francez și român, unul din aceia care au văzut ivindu-se, prin 1925, zorii noi pentru apariția cărora a contribuit și el prin pregătirea spiritelor.